Nordijska mitologija

Kanjir, Monika

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:540606

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
UNIVERSITY OF ZAGREB
CENTER FOR CROATIAN STUDIES

Repository / Repozitorij:

Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies

zir.nsk.hr

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

Odjel za povijest

NORDIJSKA MITOLOGIJA

Diplomski rad

Kandidat: Monika Kanjir

Mentor: doc. dr. sc. Mladen Tomorad

Zagreb, svibanj 2018.

SADRŽAJ:

1. UVOD 4

2. MIT 6

3. TKO SU VIKINZI? 8

4. VIKINŠKA RELIGIJA U KONTEKSTU RANOG SREDNJEG VIJEKA 10

5. MIT O STVARANJU SVIJETA 11

5.1 Izvori o stvaranju svijeta 11

5.2 Stvaranje svijeta 13

6.1 Midgard 19

6.2 Asgard 19

6.4. Jotunheim 20

6.5. Niflheim 21

6.6. Muspelheim 21

6.7. Alfheim 22

6.8. Svartalfheim 22

6.9. Nidavellir 22

7. NAJPOZNATIJA BOŽANSTVA 23

7.1. Rat između Asa i Vana 24

7.2 Odin 25

7.3. Thor 27

7.4. Loki 28

7.6. Baldur 30

7.7. Heimdall 30

7.9. Frey 31

7.10 Njord 32

7.11 Suvremena percepcija nordijskih božanstva u popularnoj kulturi 33

8. STANOVNICI DEVET SVJETOVA 35

8.1. Ostala poznata mjesta 39
10. POZNATIJE PRIČE IZ ŽIVOTA BOGOVA 46
10.1 Baldurova smrt 47
10.2 Priče o Odinu 49
10.3 Thorove avanture 51
10.4 Varalica Loki 53
11. SAGE 55
12. ZAKLJUČAK 57
13.1 Izvori 59
13.2. Literatura 59
14. SAŽETAK 65

1. UVOD

Diplomski rad, kako i sam naslov ukazuje, bavi se nordijskom mitologijom, odnosno mitovima i običajima nastalima na prostoru Skandinavije. Točnije, mitovima, sagama, pričama o bogovima i njihovim podvizima. Radi se o vremenskom razdoblju od 800. godine pa negdje do 1000. godine pr. Kr., koje je poznato kao Doba Vikinga. Iako se točna datacija mitova ne može odrediti, oni su postojali puno prije tog vremena, te su se zadržali i kasnije, čak i nakon dolaska kršćanstva. Jasno je da bilo oni istiniti ili ne imaju veliku važnost u povijesti nekog naroda. Oni imaju svoj cilj i značenje te su od velike važnosti za društvo tako da naprosto zahtijevaju nekakav odgovor bilo u vidu objašnjenja ili rasprave. Radovi koji se bave objašnjenjem mitova i mitologije su većinom produkti određenih autora koji ih objašnjavaju individualno ili koristeći radove drugih autora. Izvor samih mitova vrlo je teško odrediti, jer oni su tu postoje, oko nas bez da smo često toga svjesni, te predstavljaju nešto u što se vjeruje. Nordijska mitologija, poput svih ostalih mitologija antičkih naroda, ima mitove o početku i stvaranju svijeta koje nadalje prati život ljudi i bogova koji su u konstantnom sukobu sa silama kaosa i nereda koje ovdje predstavljaju divovi. Opisuju se i razni hrabri podvizi bogova koji u zadnji čas uspijevaju spasiti svoje dragocjenosti ili svoj životni prostor te se tako dokazuju kao vrhovna bića na čelu hijerarhije. Svi ti događaji vode ka uništenju cjelokupnog kozmosa zajedno sa pogibijom najvažnijih, no samo kako bi se krug opet ponovio i iz pepela staroga rodilo se nešto novo i tako opet ispočetka do nekog novog kraja i početka.

Tema nordijske mitologije vrlo je dobro zastupljena i istražena od strane engleskih, američkih i skandinavskih autora i u suvremenoj historiografiji kako i još od srednjeg vijeka. Istraživanju mitologije treba se pristupiti kritički, pogotovo u čitanju izvora poput najpoznatijeg o nordijskoj mitologiji Edde Snorrija Sturlusona. Ona je napisana ubrzo nakon dolaska kršćanstva te valja uzeti u obzir kontekst vremena i prostora u kojem se autor nalazio i usporediti je sa suvremenim povijesnim istraživanja društvene i političke povijesti kako bismo mogli uzeti u obzir relativnost određenih mitova. Vidljiv je utjecaj ranoga kršćanstva te mogu lako naći sličnosti između dvije vjere. Još jedan antički izvor u kojem možemo pronaći opis na temu je Tacitova Germania u kojem opisuje antička germanska plemena i njihove specifičnosti, i Plinije Stariji koji se također u svojem djelu Naturalis Historia dotiče Germana. Vrlo dobar izvor za nordijsku mitologiju čine sage koje su karakteristične upravo za područje Skandinavije. Najpoznatije sage su ona o Nibelunzima i Beowulf. U hrvatskoj historiografiji vrlo je mala zastupljenost teme, te postoji vrlo mali broj radova, većina je literature strana i prevedena na

hrvatski jezik. Autori koji se koriste su John Lindow, Gabriel Turville Petre, Stefan Brink, Catharina Raudvere, Jens Peter Schjodt i drugi koji pokušavaju pružiti opći uvid u svijet nordijaca svaki sa svojeg stajališta i kritičkim pristupom izvorima i mitovima. Zatim općenite enciklopedije o mitologiji i nordijskoj kao i internetske stranice specijalizirane za temu sa naznačenom korištenom literaturom. Nordijska mitologija nije možda toliko poznata kao grčka, rimska ili egipatska no ipak i onda zauzima svoje mjesto u povijesti i kulturi te ima svoj utjecaj u suvremenoj kulturi u obliku brojnih knjiga, filmova, video igara, stripova, glazbenih žanrova i mnogih drugih stvari.

Prema stanju istraženosti moglo bi se reći kako postoji vrlo detaljan uvid u mitologiju germanskih naroda, no to svakako nije slučaj, te je i znanje i dalje fragmentarno. Kao i kod svake povijesne teme, i ovdje postoje rupe i neka neodgovorena pitanja koja traže svoje odgovore na koja bi svakako trebalo pokušati pronaći odgovor ili barem pisanjem manjih radova pomoći na njihovo odgovaranje.

2. MIT

Što je zapravo mit?[1] Riječ mit potječe od grčke riječi *„ mythos“* što u prijevodu znači nešto rečeno. Sam prijevod riječi odmah asocira ne usmenu predaju, za razliku od napisanog. Često čujemo u svakodnevnom životu spominjanje riječi mit. Mitovi, i mitologija, koja se bavi njihovim proučavanjem, dio su povijesti i čovjekova života od davnih prapovijesnih vremena. Čovjek je oduvijek pokušavao objasniti svoj život, i životne pojave i događanja brojnim pričama i vjerovanjima u nešto veće, u nešto iznad njih što upravlja njihovim životima i događanjima. Proučavanjem najpoznatijih drevnih civilizacija možemo vrlo lako uočiti brojnost i učestalost mitova koji se pojavljuju, bilo o nekom junaku i njegovom junačkom podvigu, ili o nekakvome božanstvu koji se, najčešće, povlače nakon stvaranja svijeta. Također, proučavanjem tih mitova, možemo uočiti brojne sličnosti, što ukazuje na to da su se oni prenosili, odnosno prepričavali usmenim putem, te se ujedno i mijenjali. U svakoj od drevnih civilizacija, egipatska, grčka, rimska, civilizacije starog istoka, pa tako i nordijska, postoje mitovi o postanku svijeta, mitovi o uništenju svijeta te mitovi o slavnim podvizima božanstava. Mitovi su zapravo dio kulture i društva civilizacija tokom godina ljudske povijesti te odnosa tih civilizacija sa okruženjem i vremenom u kojem su živjeli. Kontekst nastanka mitova također je vrlo važno za uzeti u obzir jer, kako je ranije rečeno, vrijeme i okruženje uvelike utječu na njihov nastanak i prepričavanje. Mitovi odražavaju stanje ljudske svijesti, te ono što se nama danas čini naizgled nemoguće, tadašnjim ljudima to je predstavljalo svetinju. Oni su u to vjerovali i smatrali istinom.

Postoji li poveznica između mitova i priča o bogovima? Da li su mitovi nužno priče o bogovima? Ako gledamo u slučaju nordijske mitologije mogli bismo zaključiti da jesu. Također, ako gledamo u kontekstu drevnih civilizacija, mitovi gotovo nerijetko uključuju prisutnost božanstva u priči. To nas dovodi i do pitanja postoji li nužno poveznica između mitova i religije? Imaju li mitovi drevnih civilizacija religijski prizvuk? To se u današnje vrijeme vrlo lako može dovesti u svezu jednog s drugim zbog poprilično poodmaklog vremenskog razdoblja. Stoga, nema nikakvog straha zbog takvih istraživanja i postavljanja takvih pitanja koja bi u nekom drugom kontekstu možda izazvala zgražanje i osuđivanje.

[1] Definicija mita i mitologije, bi prema *Hrvatskoj enciklopediji* bila: „ priča o radnjama nadnaravnih bogova ili junaka koje su utemeljile neku kulturu.“ *Hrvatska enciklopedija* s.v. „Mit“. [http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=41235]. „ Mitologija je sustavno proučavanje mitova, njihova sadržaja, oblika, značenja i postanka“. *Hrvatska enciklopedija* s.v. „Mitologija“. [http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=41255]

Mit je dakle priča, koja nam daje uvid u život određenog društva i kulture te nam svakako puno pomaže u donošenju novih zaključaka i novih kulturalnih saznanja. Uloga mita u tom je pogledu svakako vrlo važna i pomaže sagledavanju stvari sa sasvim nove perspektive.

3. TKO SU VIKINZI?

Termin *„Viking“* najprije je korišten u staroengleskom govoru te se prevodio kao „pljačkaši“.[2] U drugim zemljama koje su trpjele pljačke i razaranja od nordijskih plemena taj se naziv nije koristio, dok su zapadne zemlje imale svoje vlastite nazive za skandinavske pljačkaše. Naziv *„Viking“* iskovan je od strane stanovnika britanskih otoka koji su imali najviše problema sa stalnim pljačkaškim pohodima nordijskih plemena. No samo podrijetlo riječi *„Viking“* i dalje je dosta diskutabilno te se smatra da riječ potječe iz germanskog govornog područja.[3] U njihovu značenju je to zapravo glagol značenja otići, povući se. Riječ *„Viking“* je inačica, ili izvedenica staro nordijske riječi „vik“[4] što u prijevodu znači zaljev te se zapravo odnosi na ljude koji su živjeli na području oko i u blizini zaljeva te su i u skladu s time nazivani Vikinzima.[5] Prema toj logici, jasno je kako većina sjevernih naroda zapravo nisu bili „Vikinzi“ već samo ona većina koja je i zapravo odgovarala tom opisu, odnosno značenju riječi. Ovisno iz koje perspektive su gledani, najčešće su nazivani poganima,[6] što se referira na religijski aspekt određenog naroda, a dosta često su i jednostavno nazivani strancima, što recimo nalazimo u irskim povijesnim izvorima.[7] Jedan od korištenih naziva je i sjevernjaci, što označava područje sa kojeg dolaze.[8] Danas se na tom području nalaze tri moderne države: Švedska, Norveška i Finska. Zajedničkim imenom to područje naziva se Skandinavija ili skandinavski poluotok.[9] Riječ Skandinavija je latinizirani oblik germanske riječi *„scandinauja“,*[10] ne postoji nigdje točan zapis ove riječi, već je ona konstrukt lingvista.[11]

Skandinavski poluotok, odnosno njegova geografija, unaprijed je predodredila život, kulturu i običaje naroda koji će živjeti na tom području. Zbog vrlo surovih životnih uvjeta u kojima se stanovnici nisu mogli previše nadati da će im zemlja nešto dati, mogli su se okrenuti jedino najočitijem izvoru prehrane i života, moru. Sukladno tome, najviše su se bavili ribarenjem, lovom i brodogradnjom.[12] U povijesti ljudske civilizacije, doba Vikinga možemo paralelno pratiti kroz veća povijesna razdoblja a to su: željezno doba, brončano doba i kameno

[2] RICHARDS 2005: 2; CRAVETTO 2007: 271.
[3] LINDOW 2001: 5; RICHARDS 2005: 4.
[4] RICHARDS 2005: 4; CRAVETTO 2007: 271.
[5] RICHARDS 2005: 4; CRAVETTO 2007: 271.
[6] BRANDT 1995: 151; RICHARDS 2005: 2.
[7] BRANDT 1995: 147; RICHARDS 2005: 2.
[8] BRANDT 1995: 147; GOLDSTEIN i GRGIN 2006: 139; CRAVETTO 2007: 271.
[9] *Hrvatska enciklopedija* s.v. „Skandinavski poluotok“. [http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=56380].
[10] LINDOW 2001: 21.
[11] LINDOW 2001: 21.
[12] BRANDT 1995; 155; CRAVETTO 2007: 271.

doba pa sve do ranog srednjeg vijeka kada zbog pokrštavanja Europe i sve većeg pritiska kršćanstva na preostale poganske narode njihova religija biva i do kraja iskorijenjena te kako vrijeme odmiče sve više zauzima mjesta u pričama i mitovima kao jedan dalek podsjetnik na identitet nekoć moćnog naroda. Razdoblje u kojem su Vikinzi stupili na povijesnu scenu i ostali zapamćeni je razdoblje od oko 800. pa sve do 1000. godine.[13] Naziv „Doba Vikinga„ je zapravo zbog interakcije Skandinavaca i Europljana i utjecaja kojeg su ostavili na područje sjeverne Europe.[14] Zemlje koje su najviše trpjele invazije i napade su bile Engleska i Francuska, ali i područje sjevernog Atlantika od Norveške preko Islanda, Šetlanda, Škotskog otočja, Irske pa čak sve do sjeverne Amerike.

Prvi spomeni skandinavskih plemena, točnije njihova imena, saznajemo zahvaljujući grčkom geografu Pitiji iz Masalije te njegovom velikom putovanju oko 300. g. pr. Krista.[15] Jedni od opisanih plemena su Cimbri i Teutonci koji će kasnije puno detaljnije biti opisivani od strane brojnih antičkih kroničara.[16] Prvi spomen same Skandinavije nalazimo kod Plinija Starijeg u djelu „*Naturalis historia"* gdje kaže da je to *„*opasna zemlja na vodi*"*.[17]

Zapravo, doba Vikinga je razdoblje u kojem su Vikinzi najintenzivnije vršili brojne invazije, pljačke i pohode prema sjevernom dijelu Europe. Nakon 1000. godine sve više počinje pokrštavanje tzv. „poganskih naroda" te prestanak postojanja njihovih kraljevstava, te se ona formiraju u rano srednjovjekovne države po uzoru na ostatak ondašnje Europe.[18] No, religija prije pokrštavanja je bila vrlo kompleksna, najjednostavnije se može opisati kao mnogoboštvo, a u kasnijim poglavljima će se detaljnije raspravljati o religiji i mitologiji Vikinga.

[13] KUTANJAC 1988: 178; LINDOW 2001: 29; DALY 2004: 116.
[14] LINDOW 2001: 7; BRINK I PRICE 2008: 29.
[15] VULESICA 2011: 120.
[16] VULESICA 2011: 120.
[17] RICHARDS 2005: 8.
[18] KUTANJAC 1988: 178; BRANDT 1995: 154-155.

4. VIKINŠKA RELIGIJA U KONTEKSTU RANOG SREDNJEG VIJEKA

Religija je skup običaja, vjerovanja i obrasca ponašanja u kojem obično sudjeluju muškarci ili žene kao predstavnici i interpretatori te religije.[19] Tipični stereotip s kojim se povezuje Vikinge i njihovu kulturu su poganski običaji i mnogoboštvo.[20] Ustvari je ta religija iznimno kompleksna s mnoštvo bogova, svjetova, brojnih fantastičnih bića koji se svi međusobno isprepliću., a vjera u božansko i višu silu zauzimala je svaki aspekt ljudskog života.[21] Kompleksnosti dodatno doprinose veze između pojedinih plemena na Skandinavskom poluotoku, isto tako i brojne različitosti između društvenih skupina na istom geografskom području.[22] No, u vrijeme kada su Vikinzi harali koncept religije je svakako bio nepoznat, više je to bio sistem vjerovanja, odnosno nekakav pogled na svijet.[23] Zahvaljujući brojnim arheološkim nalazima s mnogo novih materijala iz razdoblja vikinške ere i njihovih emigracija, ustanovljeno je da su kulturološki dodiri imali golemi utjecaj na prakticiranje religije i običaja te se stvara prostor za spajanje i utjecaj kultura jedne na drugu.[24] Zbog toga možemo, proučavajući različite religijske prakse iz istog razdoblja uočiti brojne sličnosti. Tako su vjerovanja Vikinga nakon dolaska kršćanstva označena kao demonska i poganska, no neki elementi su i dalje ostali živjeti ukomponirani u novu religijsku strukturu.[25]

Njihova religija bila je strogo ukomponirana u njihov društveni život, ratovanje i svakodnevni posao što znači da se religijski elementi mogu pronaći u svakom aspektu vikinške kulture i društva.[26]

[19] RICHARDS 2005: 20; BRINK i PRICE 2008: 213.
[20] BRANDT 1995: 155; RICHARDS 2005: 20; BRINK i PRICE 2008: 213.
[21] KUTANJAC 1988; 179; RICHARDS 2005: 20; BRINK i PRICE 2008: 213.
[22] DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004; 232; BRINK i PRICE 2008: 212; RAUDVERE i SCHJODT 2012: 10.
[23] RICHARDS 2005: 20; BRINK i PRICE 2008: 213
[24] DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004; 232; RAUDVERE i SCHJODT 2012: 10.
[25] SAWYER 1997: 20; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004; 233.
[26] BRINK i PRICE 2008: 212.

5. MIT O STVARANJU SVIJETA

Kao i u svim antičkim mitologijama (grčka, egipatska, rimska,) tako i u nordijskoj mitologiji, posebno mjesto zauzima mit o stvaranju svijeta. Gotovo svaka religija, isto kao i znanost nudi odgovore na pitanje o stvaranju svijeta i gotovo svaki odgovor i rješenje se razlikuju jedan od drugog, iako se bitne sličnosti u nešto različitijem obliku lako primjećuju.

5.1 Izvori o stvaranju svijeta

Najpoznatiji i najbolji izvor o stvaranju svijeta je *„Edda"* Snorri Strulusona, islandskog autora i povjesničara koji je živio krajem 12. početkom 13. stoljeća.[27] Snorri Struluson je jedini koji daje detaljan opis mita o postanku svijeta. Ovaj izvor je poznat i pod imenom *„Codex regius"* te je kasnije podijeljen na dva dijela koja se i danas koriste.[28] *„Prozna Edda"* se još naziva i mlađa, te *„Pjesnička Edda"* koja se naziva i starija *„Edda"*.[29] No obje se nazivaju zajedničkim imenom Edda. *„Prozna Edda"* koristi se u ovom diplomskom radu i nastala je početkom 12. stoljeća kao zbirka tada poznate građe o skandinavskim mitovima.[30] Pišući ovu zbirku, Snorri se uvelike oslanjao na stariju *„Eddu"* čije je pjesme pretvorio u priče o mitološkoj izgradnji svijeta, iako neke stihove i dalje navodi u izravnom obliku.[31] Zajednički, obje *„Edde"* starija i mlađa čine najdetaljniji i najcjelovitiji prikaz germanske mitologije te izvor znanja o istome.[32] U vrijeme nastanka *"Edde"* na području Skandinavije stare poganske religije zamijenjene su kršćanstvom.[33] Dolaskom kršćanstva stari mitovi i običaji bivaju potisnuti pa postoji sve više pjesnika i autora koji pokušavaju zapisati njihove običaje kako bi ih spasili od zaborava.[34] Iako pisani sa kršćanskog stajališta, pokušavaju razjasniti samu

[27] *Encyclopedia Britannica* s.v. „Snorri Sturluson". [https://www.britannica.com/biography/Snorri-Sturluson] 18.1.2018.; KUTANJAC 1988: 179; BRANDT 1995: 155.
[28] LINDOW 2001: 12-13; DALY 2004: 16.
[29] *Encyclopedia Britannica* s.v. „Edda". [https://www.britannica.com/topic/Edda] 18.1.2018.; KUTANJAC 1988: 179; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 234.
[30] *Encyclopedia Britannica* s.v. „Edda". [https://www.britannica.com/topic/Edda] 18.1.2018.; KUTANJAC 1988: 179; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 234.
[31] *Nova akropola* s.v. „Edda – svijet nordijskih saga". [http://nova-akropola.com/kulture-i-civilizacije/mitologije/edda-svijet-nordijskih-saga/]18.1.2018. KUTANJAC 1988: 179; BRANDT 1995: 155; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 234.
[32]*Encyclopedia Britannica* s.v. „Edda". [https://www.britannica.com/topic/Edda] 18.1.2018.; KUTANJAC 1988: 179; BRANDT 1995: 155; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 234.
[33] KUTANJAC 1988: 178-179; BRANDT 1995: 155; LINDOW 2001: 12-17; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 234; BRINK I PRICE 2008: 219.
[34] BRANDT 1995: 155; LINDOW 2001: 12-17; BRINK I PRICE 2008: 219.

mitologiju te mitološke subjekte korištene u ranijim razdobljima skandinavske povijesti.[35] *„Edda"* se sastoji od tri glavna dijela, te prologa na početku.[36] Prvi dio naziva se *„Obmanjivanje Gylfija"*, drugi dio je „*Skaldskaparmal"* (Jezik poezije) a treći *„Hattatal"* (Popis stihova).[37] Prvi dio govori o švedskom kralju Gylfiju koji je posjetio „*Asgard"*[38] (dom bogova), kao odgovor na mnoga njegova pitanja bog mu zapravo prepričava kako je postao svijet, pa sve preko brojnih podviga bogova i njihova života sve do konačnog kraja, odnosno događaja koji se naziva *„Raganrok"* ili sumrak bogova kada dolazi do svršetka svijeta.[39] Drugi i treći dio djela koji govore o pjesništvu nisu više toliko intrigantni i zanimljivi prosječnom čitaču. Tu se objašnjavaju te ilustriraju složene metafore *skaldske* poezije,[40] koje se temelje na mitološkim likovima i događajima.[41] Zadnji dio je zapravo samo popis , odnosno stotinjak primjera raznih vrsta stihova, gdje svaku strofu karakterizira drugačija vrsta stiha.[42] Ova zadnja dva dijela svoju bi publiku pronašla u stručnjacima za staro germanski jezik i literaturu.[43]

Prvi dio prozne Edde je priča o švedskom kralju Gilfyu koji odlazi na putovanje u Asgard. Upravo kroz priču o Gilfyu i njegovim razgovorima sa bogovima koji mu prepričavaju brojne priče o podvizima i junaštvima ostalim bogova, saznajemo kako je zapravo nastao svijet u nordijskoj mitologiji. Glavni izvori u Snorrijevoj Eddi o postanku svijeta su tri pjesme. Prva od njih je pjesma „*Voluspa"* odnosno u prijevodu: „Viđenje proročice". Ostale dvije pjesme nazivaju se „*Grimnismal"*,[44] odnosno „ Riječi Grimnira" i „*Vafthrudnismal"* [45]„Što Vafthrudnir ima za reći". Obje pjesme su prepričane iz Odinove perspektive, odnosno u obje Odin odlazi maskiran u nekog drugog kako bi pokušao skupiti što više znanja i mudrosti. Prema tome je nastala Snorrijeva prozna Edda. Opis nastao prema pjesmi *„Voluspa"* treba čitati sa opreznošću i više mu kritički pristupiti, dok je sama pjesma puno bolji i uvjerljivi izvor.[46] „*Voluspa"* je

[35] *Encyclopedia Britannica* s.v. „Edda". [https://www.britannica.com/topic/Edda] 18.1.2018.
[36] *Encyclopedia Britannica* s.v. „Edda". [https://www.britannica.com/topic/Edda] 18.1.2018.
[37] *Nova akropola* s.v. „Edda – svijet nordijskih saga". [http://nova-akropola.com/kulture-i-civilizacije/mitologije/edda-svijet-nordijskih-saga/]18.1.2018.
[38] KUTANJAC 1988: 179; BRANDT 1995: 155; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 234, 235; DALY 2004: 7; *Asgard* je dom bogova u nordijskoj mitologiji. Na njegovim ravnicama ratnici vježbaju za pomoć Odinu u Ragnaroku, završnoj bitci bogova i divova. Tamo se nalazi i mitološki dvorac Valhala, u kojem stoluje Odin.
[39] *Encyclopedia Britannica* s.v. „Edda" [https://www.britannica.com/topic/Edda] 18.1.2018.
[40] BRANDT 1995: 155; DALY 2004: 93; *Skaldska poezija* dobila je ime prema nazivu za pjesnike (*Skald*) na području Skandinavije od 9. do 13. stoljeća. Pjesme su im bile pune slikovitih opisa i subjektivnih doživljaja.
[41] *Nova akropola* s.v. „Edda – svijet nordijskih saga". [http://nova-akropola.com/kulture-i-civilizacije/mitologije/edda-svijet-nordijskih-saga/] 18.1.2018.
[42] *Nova akropola* s.v. „Edda – svijet nordijskih saga". [http://nova-akropola.com/kulture-i-civilizacije/mitologije/edda-svijet-nordijskih-saga/] 18.1.2018.
[43] *Encyclopedia Britannica* s.v. „Edda". [https://www.britannica.com/topic/Edda] 18.1.2018.
[44] LINDOW 2001: 150; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 234; O'DONOGHUE 2007: 13.
[45] LINDOW 2001: 150; O'DONOGHUE 2007: 13.
[46] LINDOW 2001: 19; BRINK I PRICE 2008: 214.

zapravo sažetak cijele nordijske mitologije jer sadrži opis od postanka svijeta, preko raznih herojskih pothvata bogova pa sve do svršetka svijeta, odnosno posljednje bitke i sumraka bogova.[47]

5.2 Stvaranje svijeta

Opis postanka svijeta u Snorrijevoj Eddi počinje razgovorom Gilfya sa Odinom koji mu počinje pričati što se nalazilo na početku vremena.[48] Opis ide ovako:

„Gangleri reče: "Kakav je bio početak, ili kako je sve nastalo i što je bilo prije?"

Visoki mu odgovori: "Onako kako se kaže u Viđenju Proročice (Voluspa):

'U početku ničeg nije bilo;

ni pijeska, ni mora,

ni hladnih valova;

nije bilo zemlje,

niti gore neba,

samo bezdan Ginnungagap

– nije bilo vlati travke."[49]

Započinje sa citiranjem pjesme *„Voluspa"* i prema napisanom vidimo da je na početku bio kaos u kojem su vladali strašna zima i magla, vatra te strašni vjetrovi.[50] Nije bilo ni Sunca, ni Mjeseca, ni kopna ni mora, samo velika praznina zvana *„Ginnungagap"*.[51] To je praiskonska praznina prije postojanja kozmosa. Snorri koristi taj termin u prepričavanju postanka svijeta, no ne daje točno objašnjenje termina.[52] Kroz kasnija čitanja vidljivo je da je praznina shvaćena kao centar svemira iz kojeg će nastati cjelokupni kozmos.[53] Daljnje čitanje upućuje i na to da

[47] LINDOW 2001: 317; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 233; DALY 2004: 117; BRINK I PRICE 2008: 214.
[48] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 4.
[49] *Nova akropola* s.v. „Edda – svijet nordijskih saga". [http://nova-akropola.com/kulture-i-civilizacije/mitologije/edda-svijet-nordijskih-saga/] 21.3.2018.
[50] KUTANJAC 1988: 180; TURVILLE – PETRE 1964: 275; LINDOW 2001: 141; DALY 2004: 16.
[51] KUTANJAC 1988: 180; TURVILLE – PETRE 1964: 275; LINDOW 2001: 141; DALY 2004: 17.
[52] KUTANJAC 1988: 180; TURVILLE – PETRE 1964: 275; LINDOW 2001: 141; DALY 2004: 17.
[53] KUTANJAC 1988: 180; TURVILLE – PETRE 1964: 275; LINDOW 2001: 141; DALY 2004: 17.

je praznina bila ispunjena magičnim moćima koje su kasnije pomogle u nastanku svijeta.[54] No, velika praznina nije jedino što je tada postojalo. Na sjeveru je postojao svijet zvan *„Niflheim“*, odnosno svijet mrtvih, tamno i misteriozno mjesto u čijem se središtu nalazio bunar *„Hverglemir“* iz kojeg je teklo 11 rijeka zajedničkog naziva *„Elivagar“*.[55] Južno od *„Niflheima“* nalazio se jedan drugi svijet, *„Muspellheim“* i za razliku od hladnog i mračnog sjevernog svijeta, *„Muspellheim“* je bio svijet vatre i vrućine.[56] Kako su se vatra i rijeke iz jednog i drugog svijeta sve više širile tako su došle do praiskonske praznine, odnosno *„Ginnungagap“* gdje su se konačno spojile.[57] Vatra iz *„Muspellheima“* otopila je led iz *„Niflheima“* i te su se kapi formirale u prvog čovjeka, diva zvanog Ymir i kravu Audhumla koja je hranila diva svojim mlijekom.[58] Od Ymira je potekla cijela rasa divova. Ispod njegovih pazuha narasli su dječak i djevojčica divovi a njegove noge općile su jedna sa drugom i nastao je šesto glavi div od kojih se dalje nastavlja rasa divova.[59] Krava Audhumla hranila se ližući smrznute stupove, te je tako ližući jedan stup otkrila kosu i čovjekoliku glavu te na kraju i cijelo tijelo.[60] To je bio Buri, predak svih bogova.[61] On je imao sina Bora.[62] Bor se oženio sa Bestlom, pripadnicom rase divova koja mu je rodila trojicu sinova: Odin, Vili i Ve.[63] Konačno, Odin i njegova dvojica braće su stvorili svijet unutar praznine *„Ginnungagap“*. Odin i njegova braća napali su diva Ymira i na kraju ga ubili.[64] U rijeci njegove krvi zatim su se utopili svi njegovi potomci osim jednog para, Berglemira i njegove žene koji su se uspjeli spasiti i nastaviti zlu rasu divova.[65] Zatim su njegovo ogromno tijelo odvukli sve do praznine *„Ginnungagap“* gdje su od dijelova njegova tijela izradili svijet.[66] Od njegovog mesa napravili su zemlju, od njegovih

[54] KUTANJAC 1988: 180; TURVILLE – PETRE 1964: 275; LINDOW 2001: 141; DALY 2004: 17.
[55] KUTANJAC 1988: 180; TURVILLE – PETRE 1964: 275; LINDOW 2001: 141; DALY 2004: 17.
[56] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 4; KUTANJAC 1988: 180; TURVILLE – PETRE 1964: 275; DALY 2004: 17.
[57] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 4; KUTANJAC 1988: 180; TURVILLE – PETRE 1964: 275; DALY 2004: 17.
[58] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 4; KUTANJAC 1988: 180; TURVILLE – PETRE 1964: 275; DALY 2004: 17.
[59] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 4; KUTANJAC 1988: 180; TURVILLE – PETRE 1964: 276; DALY 2004; 17; O'DONOGHUE 2007: 14.
[60] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 4; KUTANJAC 1988: 180; TURVILLE – PETRE 1964: 276; DALY 2004: 17.
[61]SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 4; KUTANJAC 1988: 180; LINDOW 2001: 141; DALY 2004: 17.
[62] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 4; KUTANJAC 1988: 180; LINDOW 2001: 141; DALY 2004: 17.
[63]SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 4; KUTANJAC 1988: 180; DALY 2004: 17; BRINK I PRICE 2008; 214.
[64] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 4; KUTANJAC 1988: 180; DALY 2004: 17; BRINK I PRICE 2008: 214.
[65] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 4; KUTANJAC 1988: 180; MORTENSEN 1913: 39; DALY 2004: 17.
[66] KUTANJAC 1988: 180; MORTENSEN 1913: 39; DALY 2004: 17.

kostiju brda i planine, zube su iskoristili za kamenje, od kose su napravili drveća i svu ostalu vegetaciju, od krvi su napravili rijeke, jezera i mora.[67] Lubanju su iskoristili za nebo a mozak za oblake.[68] Nebo su na mjestu držala četiri patuljka: Nordi, Sudri, Austri i Vestri svaki na jednom uglu.[69] Prema njima su izvedeni engleski nazivi za četiri strane svijeta North, South, East i West.[70] Iskre iz vatra Muspellheima poslužile su za Sunce, Mjesec i zvijezde.[71] Divovima je dopušteno živjeti u zemlji, odnosno svijetu koji se nazivao „Jotunheim".[72] Trojica braće uzela su ženu-diva po imenu „Nott" (Noć) i njezinog predivnog sina imena „Dag" (Dan), dali su im kočije i brze konje koje mogu voziti jednom svaka 24 sata te tako izmjenjivati dan i noć.[73] Sunce i Mjesec su se također vozili u kočijama i tako neprekidno izmjenjivali. Za njima jure dva vuka koja ih pokušavaju uhvatiti i pojesti što će se na kraju dogoditi kod sumraka bogova.[74] Jedan od vukova prema mitu, uspije svakih mjesec dana odgristi malo Mjeseca no on ipak uspije pobjeći te se oporaviti.[75] Tri brata su stvorila i prve ljude. Stvoreni su od drveća, pa ima je tako Odin dao dušu i život, Vili razum i pokretnost, a Ve oblik, govor, sluh i vid.[76] Muškarac se zvao „Ash", a žena je dobila ime „Elm". Trojica braće dala su im njihov vlastiti svijet za život: „Midgard".[77]

Prema nordijskoj mitologiji, konkretno iz ovoga mita o stvaranju vidljivo je kako ovdje novi život, odnosno novi svijet nije stvoren iz ničega, nego je već prethodno nešto postojalo, bilo. Također, vidljiv je i princip prema kojem novi život nastaje iz smrti a red iz kaosa. Cjelokupan kozmos stvoren je iz već nečeg postojećeg, odnosno uzimanje sa zemlje, pa će tako uvijek doći do nečeg novog iz nečeg starog. Ovdje možemo uočiti sličnost sa kršćanstvom i koje također uči kako se sve vraća zapravo zemlji koja to opet iskorištava za nešto novo. Na primjer, smrt se u kršćanstvu smatra ne kao kraj, nego početak novog duhovnog života, a tijelo se stavlja u zemlju. Ubijanjem diva Ymira nastaje novi svijet iz kojeg kasnije nastaju i ljudi, te se iz kaosa rađa mir odnosno red. I mit o sumraku bogova, odnosno o svršetku svijeta ne govori

[67] KUTANJAC 1988: 180; MORTENSEN 1913: 39; DALY 2004: 17.
[68] GUERBER 1909: 6; MORTENSEN 1913: 39; DALY 2004: 17.
[69] GUERBER 1909: 6; MORTENSEN 1913: 39; DALY 2004: 17.
[70] KUTANJAC 1988: 180; MORTENSEN 1913: 39; DALY 2004: 17.
[71] KUTANJAC 1988: 180; MORTENSEN 1913: 39; DALY 2004: 17.
[72] KUTANJAC 1988: 180; WRIGHT MABIE 2002. 8; DALY 2004: 59.
[73] KUTANJAC 1988: 180; MORTENSEN 1913: 40; WRIGHT MABIE 2002. 8.
[74] KUTANJAC 1988: 180; MORTENSEN 1913: 41; WRIGHT MABIE 2002. 8; DALY 2004: 17.
[75] KUTANJAC 1988: 180; MORTENSEN 1913: 41; WRIGHT MABIE 2002. 8; DALY 2004: 17.
[76] *Nova akropola* s.v. „Edda – svijet nordijskih saga". [http://nova-akropola.com/kulture-i-civilizacije/mitologije/edda-svijet-nordijskih-saga/] 08.03.2018.; KUTANJAC 1988: 180; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 235.
[77] KUTANJAC 1988: 180; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 235; DALY 2004: 17-18; BRINK I PRICE 2008: 214.

o kraju svega, već na kraju se opet iznova stvara novi svijet iz kaosa staroga te se tako krug stalno ponavlja.

6. DRVO ŽIVOTA I DEVET SVJETOVA

Kod stvaranja kozmosa, stvoreno je devet posebnih svjetova u kojima prebivaju ljudi, bogovi, divovi, vilenjaci i patuljci.[78] Tih devet svjetova objedinjeno je u granama i korijenju jednog velikog drveta jasena koji se zvao „*Yggdrasil*".[79] Od svih devet svjetova vidljiv je samo svijet ljudi, dok je ostalih osam nevidljivo.[80] To je bilo drvo života, vremena i cjelokupnog svemira koje zauzima centralo mjesto u nordijskoj mitologiji.[81] Naziva se Drvo života, zbog toga jer je bio veza između svih devet svjetova. Drvo života također je opisano u Snorrijevoj Eddi: „*Gangleri upita: "Što se može kazati o tom mjestu? Na to odgovori Jednakovisoki: "Jasen je najveće i najbolje drvo od sviju. Njegove grane prostiru se preko čitavog svijeta i prekrivaju nebo. Uspravnim ga drže tri korijena koja se daleko šire; jedan se nalazi kod bogova Asa, drugi kod mraznih divova, gdje nekad bijaše Ginnungagap, a treći se pruža ponad Niflheima…"*[82]

Drvo života nije nova pojava u mitologiji nekog naroda, već se spominje u većem broju sjeverno američkih i euroazijskih naroda.[83] Devet svjetova drva života podijeljeno je na tri razine.[84] Svaku od razina čine tri različita svijeta.[85] Prva razina su najviši svjetovi, odnosno prebivališta bogova i drugih uzvišenih bića, druga razina je svijet smrtnika, odnosni ljudi, dok je treća razina, najniža podzemlje.[86] Nigdje u izvorima ne postoji točan popis svih devet svjetova, već se uz pomoć Snorrijeve Edde i priča koje se tamo nalaze, može rekonstruirati, odnosno izvući imena svjetova.[87] Pa prema dostupnoj literaturi o nordijskoj mitologiji, tj. prema opće prihvaćenim teorijama ovo je devet svjetova koji se nalaze u drvetu života: prvu razinu čine Asgard, Vanaheim, Alfheim, u sredini se nalazi Midgard, zatim Jotunheim, Svartalfheim,

[78] *Nordijska mitologija* s.v. „Nordijska kosmogonija". [http://nordijska-mitologija.com/nordijska-kosmogonija/] 14.03.2018
[79] KUTANJAC 1988: 180; LINDOW 2001: 319-320; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 235; DALY 2004: 119; O'DONOGHUE 2007: 17.
[80] KUTANJAC 1988: 180; LINDOW 2001: 319-320; DALY 2004: 119; O'DONOGHUE 2007: 17.
[81] KUTANJAC 1988: 180; LINDOW 2001: 319-320; DALY 2004: 119; O'DONOGHUE 2007: 17.
[82] *Nova akropola* s.v. „Edda – svijet nordijskih saga". [http://nova-akropola.com/kulture-i-civilizacije/mitologije/edda-svijet-nordijskih-saga/] 21.03.2018.
[83] KUTANJAC 1988: 180; LINDOW 2001: 319-320; DALY 2004: 119; O'DONOGHUE 2007: 17.
[84] *Nordijska mitologija* s.v. „Nordijska kosmogonija". [http://nordijska-mitologija.com/nordijska-kosmogonija/] 14.03.2018.
[85] *Nordijska mitologija* s.v. „Nordijska kosmogonija". [http://nordijska-mitologija.com/nordijska-kosmogonija/] 14.03.2018.
[86] *Nordijska mitologija* s.v. „Nordijska kosmogonija". [http://nordijska-mitologija.com/nordijska-kosmogonija/] 14.03.2018.
[87] *Norse mythology* s.v. „Yggdrasil and the well of Urd". [https://norse-mythology.org/cosmology/yggdrasil-and-the-well-of-urd/] 14.03.2018.

Nidavellier, Muspelheim i Niflheim.[88] Prema Snorrijevoj Eddi, drvo je imalo tri velika korijena.[89] Za svaki od korijena postojao je bunar iz kojeg je drvo crpilo vodu. Jedan od korijena sezao je u zemlju divova Jotunheim, gdje se nalazio bunar *„Mimir"* koji je ime dobio prema Mimiru, najmudrijem od svih bića, kojemu se i sam Odin obraća za savjet.[90] Drugi korijen sezao je do Niflheima, gdje se nalazio bunar *„Hverglemir"* iz čijeg vrela zapravo nastaje prvo biće, odnosno div Ymir.[91] Kod drugog korijena živio je zmaj *„Nithong"* koji se hrani korijenom. Treći korijen seže do Asgarda i bunara *„Urdarbrunnr"* koji se češće u literaturi naziva i bunar sudbine i izvor najveće mudrosti te je bio sveto mjesto za bogove.[92] Njega su čuvale tri suđenice koje su i svakodnevno brinule o korijenju drveta.[93] Uz već, neka nabrojana bića koja su nastanjivala devet svjetova postojala su i bića koja su živjela od samog drveta, odnosno hraneći se drvetom.[94] Drvo je je bilo vječno zeleno i nikad nije gubilo lišće.[95] Uz već spomenutog zmaja, prema pjesmi „*Grímnismál"* iz Edde, velika zmija trovala je korijenje drveta svojim otrovnim dahom, zeleno lišće služilo je kao hrana Odinovoj kozi *„Heidrun",* te četvero jelena *„Dain", „Dvalin", „Duneyr", i „Durathor".*[96] Na vrhu se nalazio orao koji je promatrao sve što se događalo u svih devet svjetova i prenosio informacije bogovima.[97] Vjeverica *„Ratatosk"* trčkarala je kroz drvo prenoseći informacije između orla i zmaja pokušavajući izazvati sukob.[98] Drvo je zbog svih tih životinja strašno trpjelo no zahvaljujući trima suđenicama koje ga zalijevaju i brinu se za njega ništa mu se nije dogodilo sve do sudnjeg dana, odnosno sumraka bogova, kada drvo opet postaje izvor novog života i novog svijeta.[99] Prema tome možemo shvatiti drvo života kao nastavak procesa stvaranja, koji ne prestaje samo stvaranjem svega živog i neživog nego i dalje traje kroz to drvo koje će i na kraju kad dođe do zadnje bitke opet biti početak svega i dalje nastavljati proces stvaranja.

[88] KUTANJAC 1988: 180; LINDOW 2001: 319-320; DALY 2004: 119; O'DONOGHUE 2007: 17.
[89] KUTANJAC 1988: 180; LINDOW 2001: 319-320; DALY 2004: 119.
[90] LINDOW 2001: 319-320; DALY 2004: 119.
[91] LINDOW 2001: 319-320; DALY 2004: 119.
[92] GUERBER 1909: 404; DALY 2004: 119.
[93] GUERBER 1909: 404; DALY 2004: 119.
[94] GUERBER 1909: 404; DALY 2004: 119.
[95] GUERBER 1909: 404; DALY 2004: 119.
[96] LINDOW 2001: 228-229; DALY 2004: 119.
[97] LINDOW 2001: 228-229; DALY 2004: 119.
[98] LINDOW 2001: 228-229; DALY 2004: 119.
[99] GUERBER 1909: 405; DALY 2004: 119.

6.1 Midgard

Jedini svijet koji je bio vidljiv, dok je ostalih osam nevidljivo.[100] Midgard je bio dom ljudi.[101] Samo značenje imena označava položaj ovoga svijeta u sredini, odnosno okruženog preostalim svjetovima.[102] Midgard je direktno povezan sa Asgardom, odnosno domom bogova, duginim mostom koji se naziva *„Bifrost"*.[103] Kako je okolo Midgarda bio veliki ocean u kojem je prebivala velika zmija, te je taj ocean zapravo štitio svijet ljudi, jedino putem toga mosta je bilo moguće doći u Midgard.[104] U opisu o stvaranju svijeta detaljno je opisano kako je stvoren svijet ljudi i sve na njemu. Midgard je stvoren kao svijet mira, čistoće i nevinosti pokušavajući sličiti domu bogova, a na kraju, odnosno sumraku bogova, potonut će u ocean samo kako bi se opet izdigao još ljepši i zeleniji kod ponovnog stvaranja svijeta.[105]

6.2 Asgard

Asgard je bio dom bogova, Asa.[106] Odin je predsjedao Asgardom.[107] To je bio najviši svijet od svih devet, odnosno nalazio se na samom vrhu drveta života. Povezan je sa Midgardom preko mosta *„Bifrost".*[108] Svijet je bio okružen zidinama koje su ga štitile od vanjske opasnosti.[109] Završetak *-gard* koji se nalazi na kraju imena svijeta ljudi i bogovi zapravo je bila referenca na svijet unutar ograde, odnosno iza zida koji je bio zaštićen, organiziran, pun reda i mira, dok se koncept izvan ograde odnosio na svijet divova, koji su bili vječna prijetnja ljudima i bogovima.[110] U Asgardu su bogovi imali svoja prebivališta koja se nazivaju dvorane.[111] U sredini Asgarda nalazilo se zeleno polje *„Idavoll"* a oko njega dvorane trinaest bogova:

---

[100] *Norse mythology* s.v. „The nine worlds: Midgard". [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/midgard/] 16.03.2018.
[101] KUTANJAC 1988: 180; LINDOW 2001: 228-229; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 235; DALY 2004: 119.
[102] KUTANJAC 1988: 180; LINDOW 2001: 228-229; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 235; DALY 2004: 119.
[103] KUTANJAC 1988: 180; DALY 2004: 68; Bifrost je bio dugin most koji je povezivao Midgard i Asgard. Njegov čuvar bio je Heimdall koji je imao sposobnosti da nikad ne spava, ima savršen vid i sluh i nitko nije mogao proći most bez njegovog dopuštenja.
[104] KUTANJAC 1988: 180; LINDOW 2001: 228; DALY 2004: 68.
[105] *Norse mythology* s.v. „The nine worlds: Midgard". [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/midgard/] 16.03.2018.
[106] *Norse mythology* s.v. „The nine worlds: Midgard". [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/asgard/] 20.03.2018.
[107] *Norse mythology* s.v. „The nine worlds: Midgard". [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/asgard/] 20.03.2018.
[108] LINDOW 2001: 61; DALY 2004: 5.
[109] LINDOW 2001: 61; DALY 2004: 5.
[110] LINDOW 2001: 61-62; DALY 2004: 5.
[111] LINDOW 2001: 61; DALY 2004: 5.

„Gladsheim“, glavna dvorana bogova, *„Bilskirnir“* dvorana boga Thora, *„Fensalir“,* koja je pripadala Frigg, *„Breidablik“,* gdje je živio Balder sa svojom ženom, *„Himinbjorg“*, dvorana gdje je živio Heimdall, *„Glitnir“,* gdje je prebivao Forseti, *„Sessrumnir“*, Frey-na dvorana, te *„Valhalla“,* dvorana u kojoj se Odin zabavljao zajedno sa junacima poginulima u bitci.[112]

6.3. Vanaheim

Vanaheim je još jedno prebivalište bogova.[113] No ovdje živi samo nekolicina bogova zbog bitke između dvije rase bogova.[114] Bogovi koji su tamo živjeli više se poistovjećuju sa plodnošću, prirodom i zemljom. Izvori i poznata literatura ne daju previše informacija o točnoj lokaciji ovoga svijeta, ni previše detalja konkretno o samom svijetu. Zbog nedostatka sufiksa -*gard* na kraju imena, možemo zaključiti kako je zapravo taj svijet, prema konceptu onog što je unutar ograde i što je van ograde, bio nekako slobodniji i prirodniji. Dok je svijet ljudi i Asgard živio pod određenim pravilima.

6.4. Jotunheim

Hladan i ledeni svijet u kojem su živjeli zli divovi, potomci prvog diva Ymira, koji su predstavljali stalnu prijetnju Asgardu i Midgardu.[115] U Eddi je dom divova opisan kao mračne duboke šume, hladni planinski vrhovi te sva ostala nepristupačna mjesta za život.[116] Alternativno ime za Jotunheim je Utgard.[117] To je suprotnost Asgardu i Midgardu, odnosno konceptu izvan i unutar ograde.[118] Jotunheim je primjer onoga što je izvan ograde, gdje nema pravila ni reda, nego vlada kaos i nered.[119] Prema nekim izvorima smatralo se kako svijet divova

[112] LINDOW 2001: 61; DALY 2004: 5.
[113] DALY 2004: 113; ROCHA 2016: 60;
[114] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 8; DALY 2004: 113; ROCHA 2016: 60.
[115] *Norse mythology* s.v. „The nine worlds: Jotunheim“. [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/jotunheim/] 20.03.2018.
[116] *Norse mythology* s.v. „The nine worlds: Jotunheim“. [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/jotunheim/] 20.03.2018.
[117] *Norse mythology* s.v. „The nine worlds: Jotunheim“. [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/jotunheim/] 20.03.2018.
[118] *Norse mythology* s.v. „The nine worlds: Jotunheim“. [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/jotunheim/] 20.03.2018.
[119] *Norse mythology* s.v. „The nine worlds: Jotunheim“. [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/jotunheim/] 20.03.2018.

okružuje svijet ljudi, dok prema drugim kako se nalazi na svojem posebnom mjestu baš kao i njih ostalim osam.[120]

6.5. Niflheim

Svijet magle, stalne i jake zime te neprestane noći.[121] Nalazi se na najnižoj razini drveta života, te se ujedno naziva i podzemlje, jer tamo prebiva božica Hel.[122] To je drevni svijet koji je postojao prije svega, te jedan od korijena drveta života seže do njegovih dubina, točnije bunara *„Hvergelmir"*. Nekoliko se puta spominje u Snorrijevoj Eddi.[123] On mu daje i kozmološku i kozmogonijsku funkciju.[124] Sudjeluje i kod stvaranja svijeta te sudjeluje u održavanju drveta života koje pak održava cjelokupni kozmos. Njime je vladala božica Hel.[125] Nakon stvaranja svijeta bogovi su gurnuli ovaj svijet duboko u zemlju kako njegova zima ne bi prijetila Zemlji, odnosno Midgardu.[126]

6.6. Muspelheim

Svijet koji se nalazi južno od hladnog Niflheima te je njegova suprotnost.[127] Riječ Muspelheim spominje se jedino u Snorrijevoj Proznoj Eddi, no postoje i zapisi iz ranijih staro germanskih i staro saksonskih izvora, gdje se spominje riječ Muspel.[128] Ovdje vlada vatra i vrućina, te je također dom vatrenih divova.[129] Vrućina iz Muspelheima te zima iz Niflheima zajedno sudjeluju u stvaranju prvog živog bića od kojeg je stvoren svijet. Muspelheim je čuvao vatreni div koji je imamo goruć mač.[130]

---

[120] LINDOW 2001: 206; DALY 2004. 59.
[121] DALY 2004: 73; ROCHA 2016: 119;
[122] LINDOW 2001: 240; DALY 2004: 73; ROCHA 2016: 119.
[123] GUERBER 1909: 12; LINDOW 2001: 240; DALY 2004: 73; O'DONOGHUE 2007: 72.
[124] GUERBER 1909: 12-13; LINDOW 2001: 240.
[125] GUERBER 1909: 12-13; DALY 2004: 73; O'DONOGHUE 2007: 72.
[126] KUTANJAC 1988: 180; DALY 2004: 73;
[127] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 7; DALY 2004: 71; ROCHA 2016: 162.
[128] *Norse mythology* s.v. „The nine worlds: Muspelheim". [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/muspelheim/] 21.3.2018.
[129] *Norse mythology* s.v. „The nine worlds: Muspelheim". [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/muspelheim/] 21.3.2018.
[130] GUERBER 1909: 2; DALY 2004: 71; ROCHA 2016: 162.

6.7. Alfheim

Alfheim je bio svijet u kojem su živjeli vilenjaci.[131] Prema pjesmi „*Grímnismál*“ Alfheim je bio dom Freya, dok je prema pjesmi *„Gylfaginning“* bio upravo dom svijetlih vilenjaka.[132] On se također nalazio na samom vrhu drveta života.[133] Ovaj svijet nije previše opisan u poznatoj literaturi o germanskoj mitologiji, već je više spomenut na nekoliko mjesta.[134]

6.8. Svartalfheim

Svartalfheim je bio podzemni svijet u kojem su živjeli zli patuljci i tamni vilenjaci.[135] Nalazio se pod korijenjem Yggdrasila.[136] Patuljci koji ovdje žive nisu podnosili sunčevu svijetlost pa su zbog toga i živjeli duboko pod zemljom.[137] Bili su vrlo dobri i vješti zanatlije, izrađivali su razno oružje i oruđe za bogove.[138]

6.9. Nidavellir

Nidavellir je bio deveti svijet nordijske mitologije. O njemu nema puno podataka, osim da je također bio dom patuljcima.[139] Često se u literaturi izjednačava sa Svartalfheimom, no u pjesmi *„Voluspa“* nalazi se stih koji potvrđuje njegovo postojanje i ime.[140]

---

[131] DALY 2004: 2; BRINK I PRICE 2008: 237.
[132] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 8; LINDOW 2001: 54; DALY 2004: 2; BRINK I PRICE 2008: 237.
[133] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 8; LINDOW 2001: 54; DALY 2004: 2; BRINK I PRICE 2008: 237.
[134] *Norse mythology* s.v. „The nine worlds: Alfheim“. [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/alfheim/] 21.03.2018.
[135] LINDOW 2001: 101, 110; DALY 2004: 97; ROCHA 2016: 35.
[136] LINDOW 2001: 101, 110; DALY 2004: 97; ROCHA 2016: 35.
[137] LINDOW 2001: 101, 110; DALY 2004: 97; ROCHA 2016: 35.
[138] LINDOW 2001: 101, 110; DALY 2004: 97; ROCHA 2016: 35.
[139] *Norse mythology* s.v. „The nine worlds: Alfheim“. [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/svartalfheim/] 27.03.2018.
[140] LINDOW 2001. 238; DALY 2004: 73.

7. NAJPOZNATIJA BOŽANSTVA

Božanstva raznih mitologija bi trebala biti vrhovna bića koja ratuju međusobno, i ponekad, kada im dosadi borba među sobom, uključe u svoje borbe i ljude. No, nordijska božanstva su zamišljena malo drugačije. Prema nordijskoj mitologiji oni su zamišljeni u ljudskom obliku.[141] Ne radi se samo o fizičkom izgledu već i karakteru i ponašanju. Pokreću ih ljudske emocije poput bijesa, ljubomore, ljubavi ali i straha i bojazni.[142] Njihovi ljudski osjećaji u korelaciji su sa njihovim ljudskim nedostacima.[143] Na kraju ih sve čeka ista sudbina u finalnoj bitci, odnosno *„Sumraku bogova"*. No oni su sve samo ne ljudi. Oni su bogovi naoružani nadnaravnim moćima i raznim drugim atributima. Prije konačnog uništenja vode konstantnu bitku sa svojim najvećim neprijateljem, divovima.[144] Bogovi se dijele u dvije skupine: Asi i Vani.[145] Asi su glavna skupina bogova i većina bogova dolazila je iz te skupine, no postojala je i manja grupa bogova koji su pripadali drugom plemenu, plemenu Vani, koje se smatra starije od prve skupine.[146] Vani su bili rasa bogova starija od Asa, njihov dom bio je Vanaheim.[147] Oni su bili bogovi plodnosti[148]. Glavni među njima bio je božanski par, brat i sestra Frey i Freya.[149] Asi su bili rasa bogova koji su živjeli u Asgardu pod vodstvom boga Odina.[150] Kroz većinu priča nordijske mitologije, obje skupine su se slagale i nije se mogla prepoznati jasna granica koja bi ih odjeljivala jedne od drugih. No nije uvijek bilo tako. Još na početku vremena došlo je do sukoba između dvije rase bogova.[151] Sukob je prerastao u rat koji se naziva „Rat između Asa i Vana".

[141] DALY 2004: 1, 113; O'DONOGHUE 2007: 23.
[142] DALY 2004: 1, 113; O'DONOGHUE 2007: 23.
[143] DALY 2004: 1, 113; O'DONOGHUE 2007: 23.
[144] TURVILLE – PETRE 1964: 156; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 236; DALY 2004: 113; O'DONOGHUE 2007: 23.
[145] GUERBER 1909: 15; TURVILLE – PETRE 1964: 156; KUTANJAC 1988: 179; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 235; DALY 2004: 1; O'DONOGHUE 2007: 23.
[146] GUERBER 1909: 15; TURVILLE – PETRE 1964: 156; KUTANJAC 1988: 179; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 235; DALY 2004: 1; O'DONOGHUE 2007: 23.
[147] GUERBER 1909: 15; TURVILLE – PETRE 1964: 156; KUTANJAC 1988: 179; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 235; DALY 2004: 113; O'DONOGHUE 2007: 23.
[148] GUERBER 1909: 15; KUTANJAC 1988: 179; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 235; DALY 2004: 1; O'DONOGHUE 2007: 23; BRINK I PRICE 2008: 221.
[149] GUERBER 1909: 15; KUTANJAC 1988: 179; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 235; DALY 2004: 1; O'DONOGHUE 2007: 23; BRINK I PRICE 2008: 221.
[150] GUERBER 1909: 15; KUTANJAC 1988: 179; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 235; DALY 2004: 1; O'DONOGHUE 2007: 23; BRINK I PRICE 2008: 221.
[151] TURVILLE – PETRE 1964: 156; DALY 2004: 2; O'DONOGHUE 2007: 24.

7.1. Rat između Asa i Vana

Izvori koji nam govore o ovom ratu su opet *„Voluspa“*, *„Skaldskaparmal“* (Jezik poezije) te *„Ynglinga saga“* iz knjige *„Heimskringla“* (Povijest kraljeva).[152] Prema izvorima, jednoga dana u Asgardu se pojavila predivna vještica imena *„Gullweig“* (Pohlepa za zlatom).[153] Prema tumačenjima literature, to je zapravo bila sama božica Freya.[154] Njezina vještina magije te proricanja sudbine nosila ju je po svijetu pa je tako, prema priči, dolutala u Asgard.[155] Tamo ih je sve očarala svojim magičnim vještinama, te su ih svi željeli od nje naučiti, kako bi stekli zlata i bogatstva.[156] No kako su oni bili vrlo vjerni, časni i nesebični ubrzo su shvatili kako im te vrline padaju na drugo mjesto. Okrivili su upravo nju za svoje nedostatke te su je odlučili ubiti, i to su pokušali čak tri puta.[157] Svaki put ona je iznova ustala iz pepela i bila još ljepša i zavodljivija.[158] Kada su Vani saznali što se dogodilo odmah su došli pred vrata Asgarda, a Odin je na njih bacio svoje koplje *„Gungnir“*[159] čime je zapravo započeo rat između jedne i druge skupine bogova.[160] Vani su bili spremni osvetiti Freyu, te je međusobni rat bjesnio, s pobjede na obje strane i bez skorih naznaka koja bi strana mogla odnijeti prevlast. S obzirom da su i jedna i druga strana bile moćne te je rat bio neizvjestan, na kraju su odlučili sklopiti mirovni sporazum, završiti ovaj iscrpan rat te svoje moći usmjeriti protiv zajedničkog neprijatelja- divova. Odlučili su izmijeniti taoce kao zalog za daljnji mir. Vani su poslali svoja tri „vrhovna“ božanstva, Njorda, Freya i Freyu, dok su Asi odlučili poslati Odinova brata Hoenira i mudrog boga Mimira.[161] Troje bogova koji su došli živjeti u Asgard nisu imali nikakvih problema, te su imali lagodan život. No, Asi koji su otišli kao taoci u Vanaheim nisu se baš dobro proveli. Hoenir nije bio pretjerano pametan pojedinac, dok je Mimir bio izrazito mudar.[162] On je savjetovao Hoenira koji je pak davao savjete Vanima.[163] No kada su oni

[152] LINDOW 2001: 51; DALY 2004: 2; O'DONOGHUE 2007: 24.
[153] TURVILLE – PETRE 1964: 158; DALY 2004: 2; O'DONOGHUE 2007: 24.
[154] TURVILLE – PETRE 1964: 159; DALY 2004: 2.
[155] *Norse mythology* s.v. „Tales: The Aesier Vanir war". [https://norse-mythology.org/tales/the-aesir-vanir-war/] 28.03.2018.
[156] *Norse mythology* s.v. „Tales: The Aesier Vanir war". [https://norse-mythology.org/tales/the-aesir-vanir-war/] 28.03.2018.
[157] *Norse mythology* s.v. „Tales: The Aesier Vanir war". [https://norse-mythology.org/tales/the-aesir-vanir-war/] 28.03.2018.
[158] *Norse mythology* s.v. „Tales: The Aesier Vanir war". [https://norse-mythology.org/tales/the-aesir-vanir-war/] 28.03.2018.
[159] GUERBER 1909: 16-17; Odinovo koplje koje su napravili majstori patuljci. Pjesnici *skladi* nazivaju ga gospodarem i bogom koplja.
[160] *Norse mythology* s.v. „Tales: The Aesier Vanir war". [https://norse-mythology.org/tales/the-aesir-vanir-war/] 28.03.2018.
[161] TURVILLE – PETRE 1964: 158-159; DALY 2004: 2; O'DONOGHUE 2007: 24.
[162] TURVILLE – PETRE 1964: 158-159; DALY 2004: 2.
[163] TURVILLE – PETRE 1964: 158-159; DALY 2004: 2.

primijetili kako je Hoenir nesposoban osjećali su se prevareno te su odlučili odrubiti glavu Mimiru i poslati je natrag Odinu.[164] Odin je iskoristio svoje čarobne moći te je uspio sačuvati Mimirovu glavu koja mu je pomagala svojim mudrim savjetima i mudrošću koju je sadržavao.[165] Kako razmjena taoca nije uspjela, opet su sazvali skup na kojem su, prema germanskoj tradiciji svi pljunuli u jednu čašu, i od te pljuvačke napravili su „Kvasira" koji je bio najmudriji od svih.[166] Nakon svršetka rata svi bogovi nazivali su se zajedničkim imenom Asi.

Što se tiče samog opisa rata u literaturi, puno je više redaka i detalja posvećeno samom sklapanju mira i sporazuma o miru nego bitci. Vidljivo je kako dakle, naglasak nije na ratovanju nego na mirenju i širenju mira. Iako u poganskim religijama, u ovom slučaju, staro nordijskoj, postoji više bogova koji imaju međusobno podijeljene zadatke i moći, pričom se želi pokazati kako i bogovi mogu živjeti u skladnom i harmoničnom životu. Tom pričom se vjerojatno željelo skrenuti pažnju samim germanskim narodima kako je moguće živjeti zajedno i u miru, unatoč različitim kulturnim poimanjima.

7.2 Odin

Odin je bio vrhovno božanstvo nordijskog panteona. Njegov je otac bio Bur, čiji pak je otac bio Buri kojeg je praiskonska krava Audhumla otkrila ispod blokova leda.[167] Njegova majka bila je iz rase divova i zvala se Bestla.[168] On je bio vladar skupine bogova Asa i njihovog doma Asgarda, ali je često izbivao i lutao daleko od matičnog kraljevstva.[169] Često je putovao čisto iz svoje vlastite radoznalosti i znatiželje kroz cijeli kozmos kako bi zadovoljio svoje potrebe za znanjem.[170] Opisan je u literaturi i izvorima kao *„Alfödr"* odnosno kao „otac svega", ali i kao *„Valfödr"* odnosno „otac pogubljenih".[171] Imena reflektiraju njegovu ulogu kao vrhovnog božanstva panteona, ali i ulogu boga rata i umrlih, odnosno čelnu poziciju koju ima

[164] TURVILLE – PETRE 1964: 158-159; LINDOW 2001: 52; DALY 2004: 2.
[165] TURVILLE – PETRE 1964: 158-159; LINDOW 2001: 52; DALY 2004: 2.
[166] TURVILLE – PETRE 1964: 158-159; LINDOW 2001: 52; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 238.
[167] KUTANJAC 1988; 180; LINDOW 2001: 247; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 235; DALY 2004: 76; ŽIVKOVIĆ 2015a: 197.
[168] LINDOW 2001: 247; DALY 2004: 76; ŽIVKOVIĆ 2015a: 197.
[169] *Norse mythology* s.v. „The Aesir gods and goddesses: Odin". [https://norse-mythology.org/gods-and-creatures/the-aesir-gods-and-goddesses/odin/] 30.03.2018.
[170] *Norse mythology* s.v. „The Aesir gods and goddesses: Odin". [https://norse-mythology.org/gods-and-creatures/the-aesir-gods-and-goddesses/odin/] 30.03.2018.
[171] TURVILLE – PETRE 1964: 55; LINDOW 2001: 247; O'DONOGHUE 2007: 24; ŽIVKOVIĆ 2015a: 197-198.

u dvorani *„Vallhala“*.[172] U Eddi Snorria Sturlusona, točnije u prvom dijelu, „Obmanjivanje Gylfia“, kralj Gylfi, prerušen u čovjeka imena „Gangleri“ razgovara sa samim Odinom a da toga nije ni svjestan. Kada priupita Odina tko su bili Asi i zašto ljudi vjeruju u njih, dobiva odgovor na svoje pitanje, ali također mu prerušeni Odin govori i o samome sebi i nabraja mu sva svoja ostala imena: „*Tu će reći Treći: “Odin je najviši i najstariji od Asa: on vlada svime, i koliko god moćni bili ostali bogovi, oni ga služe kao poslušna djeca oca.“*[173]

„Još se i naziva Hangagod, Haptagod,Farmagod;“[174]

„Grim je moje ime i Ganglare, Herjan, Hjalmbore, Thek, Thride, Thud, Ud, Helblinde, Har, Sad, Svipal…“ [175]

Odin nije bio otac svih bogova, već samo ranije spomenute skupine Asa. Druga skupina bogova, odnosno skupina Vana nije ovdje pripadala, iako, nakon međusobnog ratovanja, svi se bogovi nazivaju zajedničkim imenom Asi. Osim što je bio vrhovno božanstvo i bog rata bio je i bog poezije, zaštitnik mislilaca i mudraca i neprikosnoveni izvor mudrosti u kozmosu.[176] Zajedno sa svojom braćom Vili i Ve, stvorio je kozmos od dijelova tijela praiskonskog diva Ymira, nakon što su ga ubili. Trojicu braće nordijske mitologije možemo usporediti sa trojcem grčke mitologije Zeusom, Posejdonom i Hadom koji su također u srodstvu jedan sa drugim. Oni su svoje prebivalište izgradili na Olympusu, dok je nordijska trojka svoj izgradila u Asgardu. Dok su divovi bili smrtni neprijatelji nordijskoj trojci, grčka trojka bori se sa Titanima, a jedni i drugi pokušavaju zadržati svoju vlast.

Odinova žena bila je Frigg, a zajedno su imali sinove od kojih je svakako najpoznatiji Thor.[177] Odin je imao još drugih žena te oko stotinjak djece. Osim *„Valhalle“*, Odin je imao još jednu dvoranu, *„Valaskjalf“* gdje je sa svojeg trona *„Hlidskjalf“* mogao promatrati svih devet svjetova.[178] Sa njim su uvijek bili njegova dvojica gavrana *„Hugin i Munin“* koji su redovito prelijetali svih devet svjetova i nosili mu vijesti.[179] Osim gavrana, sa njim su bili i dva vuka *„Geri i Freki“* kojima je davao svu svoju hranu jer je njemu bila dovoljna samo

[172] DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 239; DALY 2004: 111; Odinova dvorana u kojoj stoluje zajedno sa palim ratnicima i herojima iz borbe.
[173] *Nova akropola* s.v. „Edda – svijet nordijskih saga“. [http://nova-akropola.com/kulture-i-civilizacije/mitologije/edda-svijet-nordijskih-saga/] 30.03.2018.
[174] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 8.
[175] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 8.
[176] KUTANJAC 1988: 182; LINDOW 2001: 247; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 236-237; DALY 2004: 76; O'DONOGHUE 2007: 27; ŽIVKOVIĆ 2015a: 198.
[177] LINDOW 2001: 247; O'DONOGHUE 2007: 27; ŽIVKOVIĆ 2015a: 198.
[178] LINDOW 2001: 247; DALY 2004: 76; O'DONOGHUE 2007: 27; ŽIVKOVIĆ 2015a: 198.
[179] LINDOW 2001: 247; DALY 2004: 76; O'DONOGHUE 2007: 27; ŽIVKOVIĆ 2015a: 198.

medovina.[180] Osim ovih životinja Odin je imao i konja koji se zvao „Sleipnir“ te je imao osam nogu.[181] Najčešće je prikazivan kao sredovječni muškarac sa zlatnom kacigom, povezom preko oka i naoružan oklopom te svojim kopljem.[182] Odin je bio štovan u mnogo hramova, a najpoznatiji je bio hram u Upsali gdje su se održavali festivali u čast Odina i prinosile žrtve.[183] Najčešće se kao žrtva prinosio konj, ali ako su vremena zahtijevala, prinosile su se i ljudske žrtve.

7.3. Thor

Thor je bog gromova i oluja.[184] Brojna imena mjesta, osobna imena, djela poezije i proze pokazuju kako je bio naširoko štovan, osobito na kraju poganskog razdoblja.[185] Thor se opisuje kao Odinov sin, a njegovo ime potječe od germanskog pojma za "grmljavinu".[186] Bio je jedan od glavnih bogova i stalno je bio u sukobu s divovima i vodio bitke s njima.[187] Iako je bio jedan od glavnih protivnika divova, zanimljivo je kako zapravo on sam bio poludiv, jer mu je prava majka bila divovske rase. Njegovo glavno oružje je čekić sa vrlo kratkom drškom, *„Mjölnir“*, s kojim razbija lubanju svojih antagonista, te svaki put pogodi svoj cilj i vrati se njemu u ruke poput bumeranga.[188] Jedna od njegovih najpoznatijih avantura opisuje njegove povlačenje kozmičke zmije *„Jörmungand“* (Jörmungandr), koje okružuje svijet, iz oceana.[189] Kako je tada ne uspijeva ubiti, morat će se ponovno suočiti sa njom u finalnoj bitci, odnosno Sumraku bogova. Thor je imao dvije žene: *„Jarnsaxa“ i „Sif“* te je sa svakom imao po dvoje djece, sa prvom dvojicu sinova a sa drugom dvije kćeri.[190] Thor je bio bog običnog čovjeka. Kao što i imena mjesta u istočnoj Skandinaviji i Engleskoj ukazuju, seljaci su ga štovali jer su vjerovali

[180] LINDOW 2001: 247; DALY 2004: 76; O'DONOGHUE 2007: 27; ŽIVKOVIĆ 2015a: 198.
[181] DALY 2004: 76; ŽIVKOVIĆ 2015a: 198.
[182] *Nova akropola* s.v. „Edda – svijet nordijskih saga“. [http://nova-akropola.com/kulture-i-civilizacije/mitologije/edda-svijet-nordijskih-saga/] 31.03.2018.
[183] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 8; GUERBER 1909: 260; DALY 2004: 100.
[184] KUTANJAC 1988: 180; GUERBER 1909: 59; DALY 2004: 100; STURLUSON: pogl. 8: 29;
[185] *Encyclopedia Britannica* s.v. „Germanic religion and mythology“. [https://www.britannica.com/topic/Germanic-religion-and-mythology/Mythology#ref65403] 31.03.2018.
[186] *Encyclopedia Britannica* s.v. „Germanic religion and mythology“. [https://www.britannica.com/topic/Germanic-religion-and-mythology/Mythology#ref65403] 31.03.2018.
[187] *Encyclopedia Britannica* s.v. „Germanic religion and mythology“. [https://www.britannica.com/topic/Germanic-religion-and-mythology/Mythology#ref65403] 31.03.2018.
[188] *Encyclopedia Britannica* s.v. „Germanic religion and mythology“. [https://www.britannica.com/topic/Germanic-religion-and-mythology/Mythology#ref65403] 31.03.2018.
[189] *Encyclopedia Britannica* s.v. „Germanic religion and mythology“. [https://www.britannica.com/topic/Germanic-religion-and-mythology/Mythology#ref65403] 31.03.2018.
[190] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 8; DALY 2004: 100; GUERBER 2012: 260; ŽIVKOVIĆ 2015b: 209.

kako im on donosi kišu koja je osiguravala dobre usjeve.[191] Štovali su ga i ratnici, te je bio poznat i na području Engleske gdje su prebivali Saksonci.[192] Često su se ratnici molili baš njemu kako bi im pomogao u njihovim vojnim pohodima. Thorovo kraljevstvo zvalo se *„Thrudheim“*, i tamo se nalazila njegova dvorana *„Bilskirnir“*.[193] On nije jahao konja kao njegov otac, već se vozio kočijom koju su vukle dvije koze, *„Tanngniost“ i „Tanngrisnir“*.[194] Prema mitološkim pričama, kada se Thor vozio nebesima u svojoj kočiji, njezini kotači bi pravili buku poput groma.[195] Štovanje Thora nastavilo se još dugo vremena nakon dolaska kršćanstva u Skandinaviju oko 900. godine.[196] Pogotovo nakon dolaska kršćanstva, domoroci su pokušavali zaštititi svoju vjeru od najezde kršćanstva te su za svoj stup vjere odabrali upravo Thora te su oko vrata nosili minijaturne Thorove čekiće, kao suprotnost kršćanskom nošenju križa oko vrata.

7.4. Loki

Loki je bio vrlo prevrtljivi bog te se najviše bavio obmanjivanjima drugih bogova i lažima. U finalnoj bitci, *Ragnaroku*, Loki će sudjelovati u borbi na strani divova. On sam je bio dijete divova, i majka i otac bili su mu divovi. Njegova je žena bila također divovskog porijekla, *Angrboda*, a zajedno su imali strašnu i zlu djecu; *Hel*, božicu podzemlja i smrti, zmiju *Jormungand* koja je okruživala *Midgard*, te vuka *Fenrira.*[197] Imao je i drugu ženu, u *Asgardu, Sigyn,* sa njom je imao dvojicu sinova *Narfi i Vali.*[198] Ostali bogovi su u neko vrijeme i na nekom mjestu imali grupu ljudi koja ih je štovala i svoj kult, dok u slučaju Lokija nema zapisa da bi igdje postojao njegov kult ili grupa ljudi koja bi ga štovala.[199] No usprkos tome što nema zapisa, možemo samo nagađati da je unatoč tome i postojao negdje netko tko je vjerojatno štovao Lokija, no te osobe su vrlo vjerojatno upotrebljavale vjeru u sasvim druge svrhe, odnosne za loše stvari. Iako vrlo prevrtljiv, prema dostupnim izvorima srednjeg vijeka, Loki je itekako

[191] *Encyclopedia Britannica* s.v. „Germanic religion and mythology“. [https://www.britannica.com/topic/Germanic-religion-and-mythology/Mythology#ref65403] 31.03.2018.
[192] *Encyclopedia Britannica* s.v. „Germanic religion and mythology“. [https://www.britannica.com/topic/Germanic-religion-and-mythology/Mythology#ref65403] 31.03.2018.
[193] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 8; GUERBER 1909: 59; DALY 2004: 100; ŽIVKOVIĆ 2015b: 209-210.
[194] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 8; DALY 2004: 100; ŽIVKOVIĆ 2015b: 209-210.
[195] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 8; DALY 2004: 100; ŽIVKOVIĆ 2015b: 209-210.
[196] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 8; DALY 2004: 100; ŽIVKOVIĆ 2015b: 209-210.
[197] TURVILLE – PETRE 1964: 126; KUTANJAC 1988: 185; DALY 2004: 63.
[198] TURVILLE – PETRE 1964: 126; DALY 2004: 63.
[199] TURVILLE – PETRE 1964: 126; DALY 2004: 63.

imao svoje mjesto u hijerarhiji nordijske mitologije.[200] Prema izvorima portretiran je kao plašljiva kukavica kojemu je isključivo stalo do samoga sebe. Kako je ranije rečeno, iako nije bio pripadnik skupine Asa, provodio je mnogo vremena u *Asgardu.* Stalno je pokušavao učiniti nekakvu nepodopštinu, osobito na štetu drugih bogova, no kada bi se našao u situaciji da mu život visi o niti poslušao bi ostale bogove i ispravio stvar. No, nikako nije učio iz svojih pogrešaka i posljedica koje su one nosile, no to su svakako mogli čitaoci priča i pjesama o njemu.

7.5. Frigg

Frigg je bila žena vrhovnog boga Odina i njegova kraljica. Jedan od atributa koji joj se daje je „majka Zemlje".[201] Obzirom da je Odinova žena, pripada joj najviše mjesto u ženskoj hijerarhiji božica. Smatra se zaštitnicom ljubavi, braka i majčinstva te je često portretirana kao vrlo lijepa noseći sa sobom ključeve kuće. Dvorana u kojoj je ona obitavala zove se *Fensalir,* i tamo joj je pomagalo jedanaest djeva.[202] Zajedno sa Odinom imala je sina *Baldra,*[203] o kojemu će više riječi biti kasnije. Frigg je prvotno djelovala kao majka i žena i nastojala zaštititi svojega muža i sina upozoravajući ih da budu oprezni. Smatralo se kako je ona sposobna vidjeti budućnost, s obzirom da se bavila drevnom nordijskom vještinom *seidr,*[204] odnosno grana magije u kojoj je moguće vidjeti budućnost koju nikad nije htjela izreći na glas, kako kaže Snorri u svojoj Eddi. Sudeći prema izvorima, u literaturi je vrlo česta pojava gdje se Frigg izjednačava sa Freyom,[205] odnosno kako su to bila dva lica jednog božanstva. Ovo je vrlo diskutabilno obzirom da dvije božice imaju mnogo toga zajedničkog, počevši od toga kako Freya ima muža imena Od koji često izbiva zbog svojih dugih putovanja, isto kao i Odin koji često izbiva. Ipak, u Eddi se mogu naći stihovi gdje se jasno razlikuju jedna od druge. No, bez obzira, Frigg je štovana najprije kao zaštitnica majčinstva i braka te su joj se većinom obraćale žene u nevolji.

[200] TURVILLE – PETRE 1964: 126; DALY 2004: 63.
[201] LINDOW 2001: 129; DALY 2004: 33.
[202] LINDOW 2001: 129; DALY 2004: 33.
[203] LINDOW 2001: 129; DALY 2004: 33.
[204] *Norse mythology* s.v. „The Aesir gods and goddesses: Frigg". [https://norse-mythology.org/gods-and-creatures/the-aesir-gods-and-goddesses/frigg/] 03.04.2018.
[205] LINDOW 2001: 129; DALY 2004: 33.

7.6. Baldur

Baldur je također pripadnik skupine Asa, i prema Eddi drugi po redu Odinov sin, odmah iza Thora.[206] Njegova majka bila je božica Frigg. Baldur je doživio strašnu sudbinu[207] i priča o njegovoj smrti je jedna od najpoznatijih i najcjelovitijih priča iz nordijske mitologije. Bio je vrlo voljen od strane svih bogova, božica i svih živih bića jer je bio vrlo predivan, graciozan i vesele naravi. Njegova je žena bila Nanna sa kojom je imao sina Forestija.[208] Baldur je bio najmudriji od svih Asa, najljepše i najnježnije je govorio.[209] Dvorana u kojoj je on prebivao zvala se *Breidablik,* i ništa nečisto nije moglo prebivati u njoj.[210] Najdetaljniji opis o njemu nalazimo, naravno u Snorrijevoj Eddi, isto kao i opis njegove smrti čije je fragmente Snorri prvi objavio u obliku cjelovite priče. Iako postoje mnogi izvori koje pričaju o događajima koji se tiču Bladura, ne postoje točni zapisi o njegovoj osobnosti, isto kao što i nema previše zapisa o njegovu kultu. Postoji mali broj mjesta u Islandu i Norveškoj u čijem imenu mjesta se prepoznaje njegovo ime[211] po čemu možemo zaključiti kako je u nekim krajevima priča ipak duže vremena bila živa.

7.7. Heimdall

Heimdall je također bio pripadnik Asa skupine. Prema Eddi naziva se i bijeli asa, a najpoznatiji je kao čuvar bogova.[212] On čuva most Bifrost, koji povezuje Asgard sa Midgardom i pazi kako ga ne bi prešli zli divovi.[213] Odi nov je sin, no ima devet majki, odnosno devet djevica što je misterija.[214] On je također volio putovati te i sam začeo tri sina na svojim putovanjima. Imao je rog *Gjallarhorn* čiji zvuk se čuo diljem svih devet svjetova.[215] U finalnoj bitci njegov je zadatak oglasiti rogom kako bi upozorio na dolazeću opasnost. Dvorana u kojoj je on obitavao zvala se *Himinbjorg.*[216] Imao je fantastične vještine mogao je vidjeti stotinu milja

[206] LINDOW 2001: 65; DALY 2004: 9; ŽIVKOVIĆ 2015c: 172.
[207] KUTANJAC 1988: 184; LINDOW 2001: 65-66; Baldur je bio ubijen od strane slijepog boga Hodra, što se pak dogodilo zahvaljujući Lokiju koji je uspio u svojoj namjeri. Frigg je ranije obišla cijeli svijet i zamolila sve živo i neživo da nitko ne naudi Balduru no nije posjetila jedno mlado stablo, što je Loki naravno odmah iskoristio.
[208] TURVILLE – PETRE 1964: 106; DALY 2004: 9; ŽIVKOVIĆ 2015c: 172.
[209] TURVILLE – PETRE 1964: 106; DALY 2004: 9; ŽIVKOVIĆ 2015c: 172.
[210] TURVILLE – PETRE 1964: 106; DALY 2004: 9-10; ŽIVKOVIĆ 2015c: 172.
[211] TURVILLE – PETRE 1964: 116 – 117; DALY 2004: 9. -10;
[212] DALY 2004: 46; ŽIVKOVIĆ 2015: 183.
[213] DALY 2004: 46; ŽIVKOVIĆ 2015: 183.
[214] DALY 2004: 46; ŽIVKOVIĆ 2015: 183.
[215] DALY 2004: 46; ŽIVKOVIĆ 2015: 183.
[216] DALY 2004: 46; ŽIVKOVIĆ 2015: 183.

oko sebe, te je imao i drugi vid kojim je mogao vidjeti u budućnost. Bio je izrazito pametan te je imao sluh kojim je mogao čuti kako raste trava i vuna na koži ovce.[217] San mu skoro ni nije bio potreban pa je lako mogao pratiti sva zbivanja i biti na oprezu.

7.8. Freya

Freya je bila pripadnica skupine Vana, no nakon rata između dvije skupine bogova pripadala je skupini Asa.[218] Značenje njezina imena je dama.[219] Njezin otac bio je bog Njord.[220] Prema Eddi smatrana je vrlo lijepom božicom, i jednom od najpristupačnijih, pošto piše kako je nju najlakše zazvati u nevolji. Dvorana u kojoj je ona obitavala zvala se *Sessrúmnir.*[221] Smatrala se božicom ljubavi i plodnosti.[222] Prema Eddi, imala je muža koji se izgubio te je lutala tražeći ga i plačući suze koje se pretvaraju u zlato. Kako je već gore spomenuto, bila je od iznimne ljepote te su se u nju zaljubljivali redom i divovi, ljudi i patuljci. Imala je i talent za vještičarenje, odnosno magičnu vještinu *seidr* koju je širila kad je stigla u Asgard.[223] Dijelila je Odinovu ljubav prema ratovanju i bitkama, te su čak dijelili ratnike poslije bitke pa su neki išli sa njom u njezinu dvoranu.[224]

7.9. Frey

Frey je također bio iz skupine Vana, te je i on nakon rata između dvaju skupina odselio u As gard među Ase. No nije ostao tamo živjeti, već je njegov dom bio Alfheim, pa je često nazivan i gospodarem vilenjaka.[225] On je bio Freyin brat, a značenje njegova imena je gospodin/gospodar.[226] Bio je bog Sunca, kiše i žetve, te je donosio plodnost i prosperitet.[227] Ovo se može zaključiti po opisu iz Snorrijeve Edde koji kaže kako je Frey bio najslavniji među bogovima i vladao nad kišom Suncem i plodovima zemlje te da se dobro njemu moliti kako bi

[217] DALY 2004: 46; ŽIVKOVIĆ 2015d: 181.
[218] GUERBER 1909: 131; TURVILLE – PETRE 1964: 175; DALY 2004: 32; ŽIVKOVIĆ 2015d: 181.
[219] TURVILLE – PETRE 1964: 177; DALY 2004: 32; O'DONOGHUE 2007: 42; ŽIVKOVIĆ 2015d: 181.
[220] GUERBER 1909: 131; TURVILLE – PETRE 1964: 175; DALY 2004: 32; O'DONOGHUE 2007: 42.
[221] GUERBER 1909: 131; DALY 2004: 32; LINDOW 2001: 126.
[222] GUERBER 1909: 132; DALY 2004: 32; ŽIVKOVIĆ 2015d: 181.
[223] TURVILLE – PETRE 1964: 175; LINDOW 2001: 127; DALY 2004: 32.
[224] TURVILLE – PETRE 1964: 177; LINDOW 2001: 127; DALY 2004: 32.
[225] LINDOW 2001: 123; DALY 2004: 30; ŽIVKOVIĆ 2015e: 179.
[226] DALY 2004: 30; ŽIVKOVIĆ 2015e: 179.
[227] LINDOW 2001: 121; DALY 2004: 30; ŽIVKOVIĆ 2015e: 179.

žetva bila što uspješnija.[228] Njegovo štovanje bilo je vrlo rašireno, isto kao i Odinovo i Thorovo, osobito u poznatom svetištu Uppsala.[229]

7.10 Njord

Njord je bio također bog iz skupine Vana koji je nakon rata između dvije skupine otišao kao taoc živjeti u Asgard.[230] Bio je otac gore spomenutih Freye i Freyra.[231] Zaštitnik je mora, moreplovaca i bog plodnosti.[232] Njegov dom bio je „*Noatun"* ogroman brod koji je pravio veliku buku vjetrom i morem.[233] Mnoga imena mjesta u Norveškoj i Švedskoj potvrđuju kako je i on bio vrlo štovan, pogotovo od strane moreplovaca i ribara.[234]

Nordijski panteon je bio vrlo bogat i raznolik, ovo je samo dio, odnosno najvažnija božanstva koja su se najviše štovala i čiji pisani tragovi i izvori svjedoče tome. Također, najviše mitova i legendi koje će biti ispričane nešto kasnije u tekstu vežemo upravo uz ranije spomenuta imena. Prema Snorrijevoj Eddi postoji još niz bogova koji su zauzimali važno mjesto u hijerarhiji bogova, isto kao i ženska božanstva, koja se čine malobrojna i zakinuta, upravo je u Eddi cijelo poglavlje posvećeno upravo njima. Taj ostatak manje važnih božanstava koja se spominju u izvoru su: Hoder uzvišeni bog, Vidar je bio tihi bog, Vale i Uller spominju se kao vrsni ratnici, Forseti je bio bog pomirenja, zatim redom božice, Saga, Eir, Gejfun, Fulla, Sjofn, Lofn, Var, Vor, Syn, Hlin, Snotra, Gna one su sve bile mudre i dobre žene te su većinom imale zaštitničke uloge.[235] Posebno mjesto zauzimaju i valkire koje se također spominju poimence kada ih Odin doziva da mu donesu piva. Ova manje zastupljena božanstva nemaju neke posebne uloge niti postoji pretjeran broj zapisa, izvora ili legenda. Većina njih se samo poimence spominje u najopširnijem izvoru Eddi.

[228] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 8; LINDOW 2001: 121.
[229] TURVILLE - PETRE 1964: 166-169; LINDOW 2001: 124; DALY 2004: 31.
[230] TURVILLE – PETRE 1964: 162; LINDOW 2001: 243; DALY 2004: 73.
[231] TURVILLE – PETRE 1964: 162; LINDOW 2001: 243; DALY 2004: 73.
[232] TURVILLE – PETRE 1964: 162; LINDOW 2001: 241; DALY 2004: 73.
[233] LINDOW 2001: 241; DALY 2004: 73; ŽIVKOVIĆ 2015f: 196.
[234] TURVILLE – PETRE 1964: 162; LINDOW 2001: 243; ŽIVKOVIĆ 2015f: 195.
[235] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 9; KUTANJAC 1988: 182.

7.11 Suvremena percepcija nordijskih božanstva u popularnoj kulturi

Mnoga od gore spomenutih božanstava koriste se i danas u popularnoj kulturi, točnije postali su inspiracija za brojne filmove, stripove, videoigre, knjige i tv-serije. Jedan od najpoznatijih filmova današnjice, točnije serija filmova su *Osvetnici*[236] u kojima jednu od glavnih uloga ima Thor. Filmovi se temelje prema istoimenom stripu *Marvel* studija.[237] Thor se kao bog zaštitnik ljudi pridružuje grupi s izvanrednim moćima kako bi zaštitio Zemlju i cijelu galaksiju od napada neprijatelja. Osim Thora u filmovima se pojavljuje i Loki, koji naravno utjelovljuje varalicu i prevrtljivca koji se gotovo uvijek udružuje sa neprijateljem. Još bolji pregled daju nam sami filmovi o *Thoru,*[238] točnije zasad njih tri[239] koji se također temelje na stripu iz Marvel radionice. Tu se pojavljuju gotovo svi važniji bogovi i sva važnija mjesta nordijske mitologije. Osim Thora koji ima glavnu ulogu, tu su Loki, zatim Odin i njegova žena Frigg, Heimdal kao Thorov saveznik, Sif koja se pojavljuje kao Thora prijateljica ne žena. Thor je naravno prikazan kako svaki puta iznova pobjeđuje divove bez imalo muke. Svako malo prelazi i preko mosta Bifrost kako bi posjetio Zemlju i uvjerio se da je sve uredu tamo. U trećem dijelu jednu od glavnih uloga ima božica Hel koja dolazi uništiti kozmos zajedno sa svojim silama zla.[240]

Jedan od poznatijih filmova koji vuče reference sa nordijskom mitologijom je *Maska.*[241] Glavni lik pronađe drvenu masku koja ga pretvara u prevrtljivog i šaljivog, a na kraju se ispostavi kako je to maska nordijskog boga Lokija, poznatog po prevari i nepodopštinama.

Osim filmova, poznatija serija današnjice koja se temelji na nordijskoj mitologiji i vikinškom načinu života je *Vikinzi.*[242] Glavnu ulogu ima Viking Ragnar Lodbrok, te se kroz

---

[236] *Imdb* s.v.“Avengers“. [https://www.imdb.com/title/tt0848228/] 04.06.2018.; *Imdb* s.v.“Avengers: Age of Ultron“. [https://www.imdb.com/title/tt2395427/?ref_=tt_rec_tt] 05.06.2018.; *Imdb* s.v.“Avengers: Infinity war“. [https://www.imdb.com/title/tt4154756/] 05.06.2018.

[237] *Marvel* s.v. „Avengers“. [http://marvel.com/comics/series/16452/avengers_2012_-_present] 04.06.2018.

[238] *Imdb* s.v. „Thor“. [https://www.imdb.com/title/tt0800369/] 04.06.2018.; *Imdb* s.v. „Thor: The dark world“. [https://www.imdb.com/title/tt1981115/] 4. 6. 2018. *Imdb* s.v. „Thor: Ragnarok“. [https://www.imdb.com/title/tt3501632/] 04.06.2018.
Imdb s.v.“Avengers“. [https://www.imdb.com/title/tt0848228/] 04.06.2018.; *Imdb* s.v.“Avengers: Age of Ultron“. [https://www.imdb.com/title/tt2395427/?ref_=tt_rec_tt] 05.06.2018.; *Imdb* s.v.“Avengers: Infinity war“. [https://www.imdb.com/title/tt4154756/] 05.06.2018

[239] *Imdb* s.v. „Thor“. [https://www.imdb.com/title/tt0800369/]; *Imdb* s.v. „Thor: The dark world“. [https://www.imdb.com/title/tt1981115/] 4. 6. 2018. *Imdb* s.v. „Thor: Ragnarok“. [https://www.imdb.com/title/tt3501632/] 04.06.2018.

[240] *Imdb* s.v. „Thor: Ragnarok“. [https://www.imdb.com/title/tt3501632/?ref_=nv_sr_1] 04.06.2018.

[241] *Imdb* s.v. „The Mask“. [https://www.imdb.com/title/tt0110475/] 04.06.2018

[242] *Imdb* s.v. „Vikings“. [https://www.imdb.com/title/tt2306299/] 04.06.2018.

seriju nebrojeno mnogo puta spominju bogovi poput Odina, Frey-e, Thora zajedno sa brojnim ritualima žrtvovanja prije kakve važne bitke koji su doista detaljno prikazani.

Lara Croft i videoigra *Tomb Raider* u svojem serijalu *Underworld* koristi reference na nordijsku mitologiju,[243] jedno od oružja koje ona koristi je Thorov čekić, te odlazi u potragu za svojom majkom gdje posjećuje mjesta poput Nifleheima, jedno od devet svjetova Yggdrasila.

Knjiga Neila Geimana *American Gods*[244] spominje Odina i Lokija kao reinkarnacije tih bogova koji traže na Zemlji preostale stare zaboravljene bogove. Knjiga je također ekranizirana te je postigla velik uspjeh. Osim te knjige isti autor napisao je i knjigu Nordijska mitologija,[245] gdje opisuje cijelu mitologiju ali u obliku romana.

Poznati stripovi *Martin Mystere,* o detektivu koji se bori sa brojnim nadnaravnim bićima i silama ima u svojem serijalu motive iz nordijske mitologije. Naziv jednog od stripova je *Lokijeva osveta,*[246] gdje ih Loki naravno pokušava nadmudriti, dok je drugi *Otok leda i vatre*[247] gdje on sa svojim suradnicima putuje na Island i putem susreće junake iz mitologije poput Odina.

[243] *Hcl* s.v. „Recenzija Tomb Raider – Underworld“. [https://www.hcl.hr/recenzija/tomb-raider-underworld-57116/] 04.06.2018.
[244] *Amazon* s.v. „American Gods“. [https://www.amazon.com/American-Gods-Neil-Gaiman/dp/0380973650] 04.06.2018.
[245] *Amazon* s.v. „Norse mythology“. [https://www.amazon.com/Norse-Mythology-Neil-Gaiman/dp/0393356183/ref=pd_lpo_sbs_14_img_0?_encoding=UTF8&psc=1&refRID=R8KNX3Z48WJDZ6VSSM61] 04.06.2018.
[246] *Sergio Bonelli Editore* s.v. „La vendetta di Loki“ [http://en.shop.sergiobonelli.it/scheda/23265/La-vendetta-di-Loki.html]04.06.2018.
[247] *Sergio Bonelli Editore* s.v. „L'isola di ghiaccio e di fuoco“ [http://en.shop.sergiobonelli.it/scheda/26297/L-isola-di-ghiaccio-e-di.html] 04.06.2018.

8. STANOVNICI DEVET SVJETOVA

U devet svjetova Yggdrasila živjelo je nekoliko vrsta bića. Znamo kako su najzastupljeniji u izvorima i legendama bili bogovi i njihovi podvozi, no osim bogova, tu su živjeli i njihovi smrti neprijatelji divovi, zatim patuljci, vilenjaci, ljudi, brojne životinje čudnog porijekla i sposobnosti te mnogi drugi. Kako su divovi zakleti neprijatelji bogova još od početka vremena red je da se počne upravo sa njima. Upravo su i oni najčešći sudionici priča i legenda gdje se bore sa bogovima, no oni ih uvijek uspijevaju nadmudriti. Njihov dom bio je Jotunheim, kamo su bili protjerani nakon stvaranja svijeta, pa su se prema tome i često nazivali Jotuni.[248] Oni su postojali prije bogova, no nakon stvaranja svijeta oni su ih svladali te tada počinje neprijateljstvo. Iako se njihov naziv često prevodi kao divovi, nisu svi bili gigantski, te su većina njih bili ljudske visine i oblika.[249] No, postoji nekoliko vrsta, vatreni divovi (*eldjötnar*), planinski divovi (*bergrisar*) i hladni divovi (*hrímþursar*).[250] Prema vjerovanjima nordijaca smatralo se kako divovi općenito donose hladnoću, tamu i neplodnost.[251] U čestim sukobima sa bogovima uvijek bi gubili zbog svojeg sporog kretanja i težine kao i kamenog oružja koje se nije moglo uspoređivati sa božanskim brončanim oružjem.[252] Ipak, bogovi su im često zavidjeli jer su bili blagoslovljeni znanjem o prošlosti, pošto su bili stariji od njih.[253] Ovdje, se opet može pričati o konceptu tkz. civiliziranog i neciviliziranog, odnosno zatvorenog uređenog svijeta, te svijet bez granica i reda.[254] Upravo takvim je smatran Jotunheim i njegovi stanovnici, kao figure koje predstavljaju kaos, nemir i nered. Tu se očitava ta borba, bogovi kao čuvari reda i mira te napretka, i divovi, Joguni, koji pokušavaju vratiti svijet i civilizaciju u stanje primarnog kaosa, što se i na kraju, kod Sumraka bogova događa. No, iako postoji konstantna borba, ne postoji klasična podjela između dobra i zla, već naprotiv divovi imaju svoju ulogu u svemiru. Cijeli je svijet stvoren od pradiva Ymira, što samo pokazuje kako i kaos i nered imaju svoju važnost i ulogu u krugu neprekidnog postojanja. I sami bogovi, i to najveći, poput Odina i Thora imaju u sebi „divovske“ krvi, te potječu od divova. Radi se o ravnoteži između jednih i drugih, kaosa i nereda što i na kraju krajeva drži cijeli kozmos u ravnoteži.

[248] GUERBER 1909: 230; DALY 2004: 38; ROCHA 2016: 44.
[249] GUERBER 1909: 230; ROCHA 2016: 44.
[250] DALY 2004: 59; ROCHA 2016: 44.
[251] GUERBER 1909: 23; DALY 2004: 59.
[252] GUERBER 1909: 231; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 236.
[253] GUERBER 1909: 232; KUTANJAC 1988: 180.
[254] Razlika između vanjskog i unutarnjeg, odnosno otvorenog i zatvorenog, reda i kaosa povlači se kroz cijelu mitologiju i priče, osobito između zatvorenog Asgarda i Midgarda, te Jotunheima koji je otvoren i slobodan svijet.

Divovi nisu bili jedini koji su nastanjivali devet svjetova. Vilenjaci su jedni od stanovnika, no u mnogo manjoj mjeri zastupljeni u literaturi i izvorima od divova. Na njih se također, lako može primijeniti načelo ravnoteže, kako se oni dijele u dvije skupine: svijetli vilenjaci i mračni vilenjaci.[255] Staro nordijska riječ za vilenjake je bila *alf(a)r*[256] iz čega je vjerojatno izvedeno ime Alfheim za svijetu u kojem su živjeli. Smatralo se da imaju magične moći.[257] Opisivani su kao izrazito svijetla i predivna bića, dok ovi drugi tamniji nisu ni previše izlazili na danje svijetlo.[258] Postoje i distinkcije prema kojima se vilenjake uspoređuje sa patuljcima, kako se zapravo te riječi odnose na ista bića, te usporedba sa bogovima, točnije sa Vanima kako je i sam Frey bio gospodar Alfheima.[259] No ta teorija nije nigdje dokazana pa bi bilo pogrešno poistovjećivati jedne sa drugima. Vilenjaci nisu baš zastupljeni u mitologiji i ne zauzimaju previše mjesta u pričama i mitovima, te se u kasnijoj tradiciji i folkloru Skandinavije štuju kao natprirodna bića povezana sa prirodom.

Treći, vrlo bitni stanovnici devet svjetova su patuljci. Patuljci su opisivani kao mala, ružna i neoblikovana bića nastala od crva koji su izjedali tijelo prvog diva Ymira.[260] Nigdje ne postoji veza ili bilo kakva druga naznaka da su patuljci bili niskog i malog rasta kako se prikazuju u današnjoj kulturi. Isto kao i vilenjaci, nemaju pretjeranu ulogu u pričama i mitovima. U Eddi i Voluspi pojavljuje se popis imena patuljaka, pa su tu značajnije spomenuti.[261] Isto tako Snorri im u Eddi u priči o stvaranju svijeta daje kozmološku ulogu, odnosno spominje četvoricu patuljaka koji drže četiri strane svijeta.[262] Najviše ostaju zapamćeni kao vrlo vješti zanatlije. Između ostalog izradili su Thorov čekić Mjollnir, Odinovo koplje Gungnir, zlatnu kosu Thorove žene Sif, Freyev brod, Freynu ogrlicu, lanac kojim je bio vezan vuk Fenrir[263] te sve vrijedno i zlatno što su bogovi trebali uvijek su se obratili upravo patuljcima.[264] Smatra se kako su ih čak opskrbljivali i magijom, kako su i patuljci poput

[255] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 8; GUERBER 1909: 246; LINDOW 2001: 110; DALY 2004: 25.
[256] GUERBER 1909: 246; TURVILLE – PETRE 1964: 230; LINDOW 2001: 110; DALY 2004: 25.
[257] GUERBER 1909: 246; LINDOW 2001: 110; DALY 2004: 25.
[258] GUERBER 1909: 249; LINDOW 2001: 110; DALY 2004: 25.
[259] LINDOW 2001: 110; DALY 2004: 25-26; ALARIC 2007: 36.
[260] LINDOW 2001: 101; DALY 2004: 22.
[261] LINDOW 2001: 99-100; DALY 2004: 22; BRINK i PRICE 2008: 236.
[262] Radi se o patuljcima imena Nordi, Sudri, Austri, i Vestri koji su prema mitu o stvaranju svijeta bili zaduženi za držanje četiri strane svijeta. Prema njihovim su imena kasnije, prema nekim tvrdnjama izvedeni engleski nazivi za četiri strane svijeta.
[263] Fenrir je bio mitološko biće odnosno vuk, sin Lokija i Angrboðe. Fenrir je okovan od bogova, (Odina) no narast će i postati prevelik za okove, a onda će ubiti Odina za vrijeme Ragnaröka. Kad potpuno naraste, gornja čeljust dodirivat će mu nebo, a donja zemlju. Nakon što ubije Odina, Odinov sin, Vidar, ubit će Fenrira tako da će ga ili ubosti u srce ili mu otkinuti čeljusti.
[264] TURVILLE – PETRE 1964: 233-234; LINDOW 2001: 100-101.

vilenjaka bili obdareni magičnim moćima. Nigdje ne postoje zapisi o bilo kakvom neprijateljstvu između bogova i patuljaka, čak više je provokacija bilo od strane bogova prema patuljcima,[265] no lako je uočljivo kako patuljci više staju na stranu divova u sukobu sa bogovima. Isti slučaj je sa patuljcima kao i sa svim ostalim bićima i bogovima u nordijskoj mitologiji, te nakon dolaska kršćanstva ne nestaju priče o njima.

Patuljci, vilenjaci, divovi, bogovi i ljudi nisu bili jedini stanovnici velikog drveta jasena. Tu su obitavala razna bića u mnogim oblicima i brojnim zadaćama. Jedne od tih bili su i takozvani duhovi zemlje - (*landvættir*) koji su kako im i samo ime govori štitili zemlju, točnije tlo na koje se sadi i obrađuje.[266] Prema pričama moglo ih je obitavati mnogo na jednome mjestu i bili su nevidljivi osim ako se gledalo u pravom trenutku prema pravom mjestu na pravom svjetlu.[267] Postojao je zakon u Islandu prema kojem su svi brodovi prije uplovljavanja u luku i pri prvom pogledu na kopno morali maknuti glave zmajeva sa svojih brodova kako ne bi uplašili duhove zemlje.[268] Osim duhova koji štite i upravljaju zemljom postoje i bića koja upravljaju sudbinom. To su bile suđenice, norne (*nornir*) koje su znale i upravljale sudbinom čak i samih bogova.[269] Živjele su ispod drveta Yggdrasila i svakodnevno zalijevale njegove korijene svetom vodom iz bunara[270] Urd. Imena triju sestara su: Urd (prošlost), Verdandi (sadašnjost), i Skuld (budućnost).[271] Najstarija sestra Urd najčešće je prikazivana kako gleda unazad, Verdandi kako gleda pred sebe, dok je Skuld prikazivana sa misterioznim velom preko lica.[272] Ne predstavljaju koncepciju vremena kakvu mi poznajemo već ciklično vrijeme.[273] Uz njih postoji i niz drugih norna, no one su bile glavne. Kako se spominje u izvoru (Edda) uz tri glavne suđenice postoje i one koje oblikuju mnoge druge aspekte života i bivanja a one su od neke od rase vilenjaka, neke od rase patuljaka a neke i rase bogova. Također u izvoru se i daje objašnjene zašto neki

[265] Najviše provokacija bilo je od strane Lokija koji je najviše zadavao probleme, a i sami bogovi su se njime služili kada su htjeli nešto dobiti od patuljaka.
[266] TURVILLE – PETRE 1964: 234; DALY 2004: 61.
[267] TURVILLE – PETRE 1964: 234; DALY 2004: 61.
[268] TURVILLE – PETRE 1964: 234; DALY 2004: 61.
[269] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 25; LINDOW 2001: 243; DALY 2004: 74; ŽIVKOVIĆ 2015g; 196.
[270] Bunar sudbine i izvor najveće mudrosti za bogove čija voda služi za zalijevanje i održavanje svetog drveta Yggdrasila koje pak održava i pokreće cjelokupni kozmos.
[271] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 7; LINDOW 2001: 243; DALY 2004: 74; ŽIVKOVIĆ 2015g: 196.
[272] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 7; LINDOW 2001: 243; DALY 2004: 74; ŽIVKOVIĆ 2015g: 196.
[273]SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 7; LINDOW 2001: 244; DALY 2004: 74; ŽIVKOVIĆ 2015g: 196.

ljudi žive dobar i ispunjen život dok drugi pate i nemaju sreće, što se objašnjava time da dobre suđenice daju dobru sreću a loše daju nesreću i patnju.

Jedne od najpoznatijih mitskih bića su valkire. Na staro nordijskom *valkyrja*, što u prijevodu znači „one koje biraju pale", što bi u slobodnom prijevodu značilo one koje biraju pale ratnike u borbi za Odinovu halu[274] palih ratnika Valhallu.[275] U Snorrijevoj Eddi piše kako ih Odin šalje u bitke gdje one biraju one koji će poginuti u borbu te otići sa njima u Valhallu. Prema legendi, odabrani ratnici vide valkiru taman prije posljednjeg pada. Na svojoj važnosti dobivaju najviše za doba Vikinga kada svakodnevno ratovanje postaje normalno.[276] Osim biranja palih ratnika njihova uloga je prema Eddi bila i da se brinu o stanovnicima Valhalle, nose im i toče piće i hranu.[277] Još jedna njihova bitna uloga je ona Odinovih glasnika. U sagama, legendama i pjesmama valkire se pojavljuju kao plavokose ljepotice koje naoružane štitom, kopljem, kacigom i oklopom na svojim brzim konjima jure bojnim poljem. Pošto su bile vrlo brze na svojim konjima i mogle jahati preko mora i planina nosile su Odinove vijesti kao i njemu vijesti iz svijeta. Poznata su i neka imena valkira koja su ostala zabilježena u pjesmi Voluspa i Grimnismal zapisanih u Snorrijevoj Eddi.[278] Iako zbog svoje specifične uloge, biranja tko će umrijeti i svojim magičnim moćima doprinositi tome, valkire baš ne daju dobar dojam o sebi, one su jedne od naj zanimljivih bića i jedne od najpoznatijih iz nordijske mitologije.

Neki likovi iz nordijske mitologije ne uklapaju se niti u jednu od definiranih kategorija koje nastanjuju priče i mitove. Zbog fragmentarnih i suhoparnih izvora, te njihove male zastupljenosti u istima vrlo je teško odrediti njihovu točnu ulogu i definirati ih.

Divovi, patuljci i vilenjaci najčešća su pojava u današnjoj modernoj kulturi. Njihovi likovi najviše se koriste kod videoigara, a jedna od najpopularnijih igara danas je *World of Warcraft*[279] koja koristi puno referenca na nordijsku mitologiju. Likovi koji se bore su vilenjaci i divovi, imena mjesta poput Utgard utvrde, što je zapravo drugi naziv za Jotunheim, Halls of

[274] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 10; DALY 2004: 113; ŽIVKOVIĆ 2015h: 215.
[275] DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 245; Odinovo prebivalište u Asgardu, dvorana i boravište palih ratnika, koje onamo dovode valkire pošto ih skupe na bojnom polju nakon bitke. Pali se ratnici danju međusobno bore, noću se goste. U najstarijem vjerovanju Valhala je jamačno bila obitavalište mrtvih u brdima (staronordijski *hallr:* brijeg), za koje se vjerovalo da su i boravište preminulih predaka; s tim je u vezi i običaj gradnje nadgrobnih humaka, a ime Valhall nosi nekoliko brežuljaka u južnoj Švedskoj.
[276] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 10; DALY 2004: 113; ŽIVKOVIĆ 2015h: 215.
[277] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 10; DALY 2004: 113; ŽIVKOVIĆ 2015h: 215.
[278] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 10; „*Hrist and Mist I want my horn to bring to me; Skeggold and Skogul, Hild and Thrud, Hlok and Herfjoter, Gol and Geirahod, Randgrid and Radgrid, And Reginleif; These bear ale to the einherjes.*" Imena nekih od valkira koje Odin poziva da mu donesu rog sa pivom.
[279] *Wowhead* [http://www.wowhead.com/] 04.06.2018.

Valor što je zapravo drugi naziv na Valhalu i mnoge druge reference poput imena mjesta i bogova.[280]

Mnoge igre *Dungeons and Dragons* serije poput na primjer, *Baldurs gate*[281] inspirirane su nordijskom mitologijom sa referencama na brojna imena i mjesta.

8.1. Ostala poznata mjesta

Osim nabrajanja stanovnika koji obitavaju u devet svjetova, valja spomenuti i neka najpoznatija mjesta koja se spominju kroz literaturu i izvore. Jedno takvo mjesto, koje zapravo i nije mjesto stanovanja, je *Hliðskjálf,* odnosno Odinov stolac, tron sa kojeg je u mogućnosti vidjeti sve što se događa u kozmosu.[282] Nalazio se u Asgardu, domu bogova, točnije u Odinovoj palači *Valaskjalf.*[283] Dolazi do zbunjenosti u primarnim izvorima da li se *Hliðskjálf* odnosi na općenito mjesto ili na određeno prijestolje na tom mjestu.[284] No, sama riječ *Hliðskjálf* značila bi visoko mjesto s sveobuhvatnim pogledom, čak i ako je samu prirodu mjesta teško odrediti.[285] Odinu su društvo pravili gavrani, Hugin i Munin, i vukovi Geri i Freki. Nitko osim Odina nije smjeo sjesti na *Hlidskjalf*, osim njegove supruge Frigg.[286] Ipak, bog Frey jednom se prilikom oglušio o pravila. Sjeo je na tron i sa visokog je mjesta vidio Jotunovu sluškinju Gerdu i zaljubio se u nju.[287] U svakom slučaju, *Hliðskjálf* je dio bogatog simbolizma kroz koji su nordijci prikazivali svoje stajalište o Odinu kao o čovjeku nevjerojatne moću uvida, znanja i mudrosti.

Drugo vrlo poznato mjesto nordijske mitologije, već i ranije spominjano u ovom radu[288] zove se Bifrost.[289] To je bio dugin most koji je povezivao Asgard i Midgard. [290] Čuvar mosta bio je bog Heimdal i nitko pored njega nije mogao proći nezapaženo. Prema Eddi, Odin govori

[280] *Reddit* s.v. „List of references to norse mythology- [https://www.reddit.com/r/wow/comments/85g88a/full_list_of_references_to_norse_mythology_in/] 04.06.2018.
[281] *Gamespot* s.v. „Baldurs gate“ [https://www.gamespot.com/baldurs-gate/reviews/] 04.06.2018.
[282] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 7; GUERBER 1909: 16; DALY 2004: 49; O'DONOGHUE 2007: 45.
[283] GUERBER 1909: 16; DALY 2004: 49; O'DONOGHUE 2007: 45.
[284] *Norse mythology* s.v. „Hlidskjalf“. [https://norse-mythology.org/hlidskjalf/] 24.05.2018.; LINDOW 2001: 176; DALY 2004: 49.
[285] *Norse mythology* s.v. „Hlidskjalf“. [https://norse-mythology.org/hlidskjalf/] 24.05.2018.; TURVILLE – PETRE 1964: 64; LINDOW 2001: 176; DALY 2004: 49.
[286] LINDOW 2001: 176; DALY 2004: 49.
[287] LINDOW 2001: 176, DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 241. DALY 2004: 49.
[288] Vidi str: 15.
[289] LINDOW 2001: 80; DALY 2004: 12; O'DONOGHUE 2007: 78.
[290] LINDOW 2001: 80; DALY 2004: 12; O'DONOGHUE 2007: 78.

kako bi ljudima zapravo taj most izgledao kao duga.[291] Kaže i kako se sastoji od tri boje te da je vrlo snažan i izgrađen s više vještina nego bilo koja druga građevina.[292] No, kada dođe do sumraka bogova, divovi će prijeći most i on će popucati i srušiti se a oni će ući u Asgard i poubijati bogove[293]. Kao i sve materijalne stvari i duga je prolazna. U pretkršćanskom germanskom svjetonazoru, nevidljiva, vjerska metoda postojanja ne leži u području apsolutnog uklanjanja iz materijalnog svijeta, kao u monoteističkim religijama.[294] Umjesto toga, leži unutar ili iza svakodnevnog, materijalnog svijeta. Mitološka slika Bifrosta izražava egzistencijalno značenje koje nosi duga u toj perspektivi, pa prema tome Bifrost leži iza i unutar bilo koje vidljive duge.

Jedno od najpoznatijih mjesta nordijske mitologije, vrlo općepoznato i rašireno je Valhalla.[295] Valhalla je bila sastavni dio svakodnevnog života Vikinga.[296] To je bilo mjesto na koje će barem polovica ratnika otići, pred samoga Odina, koji je predsjedao Valhallom.[297] Ideja o „nebu" unutar neba, odnosno unutar zidina Asgarda, uvelike je utjecala na živote koje su vodili pojedini Vikinzi, pogotovo ratnici.[298] Onu su se u svakoj bitci borili kao da im je to posljednja, a jedna je morala biti dostojna ulaska u Valhallu. Prema legendi, Freya je mogla izabrati ratnike za sebe i svoju dvoranu Folkvang da idu s njom, a ostale su izabirale valkire koje je poslao Odin, što je značilo kako će samo vrlo istaknuti ratnici dobiti ulaz.[299] Oni će tamo otići da se nastave boriti u vječnoj bitci, tj. da se bore u finalnoj bitci bogova i divova. Valhala nije bila jedino mjesto na kojem je Viking mogao završiti. Ako nije vodio ugledan i moćan život, ali je umro od starosti ili bolesti, onda bi taj otišao u Helheim. Helheim je bilo mjesto za one nasilno ubijene, bolesne ili stare. No, i Valhala i Helheim i Folkvang su označavali mjesta gdje se oni mogu ponovno roditi i živjeti vječni život.

Valhala je bila ukrašena zlatnim štitovima i sastojala se od pet stotina i četrdeset vratiju a kroz svaka od njih je odjednom moglo ući osam stotina ratnika jedan do drugoga.[300] Ispred dvorane nalazila se šuma *Glasir* čije je lišće bilo od čistoga zlata.[301] Ratnici su konstantno imali

[291] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 5; LINDOW 2001: 80; DALY 2004: 12.
[292] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 5; LINDOW 2001: 80; DALY 2004: 12.
[293] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 5; LINDOW 2001: 80; DALY 2004: 12.
[294] *Norse mythology* s.v. „Cosmology: Bifrost". [https://norse-mythology.org/cosmology/bifrost/] 24.05.2018.
[295] KUTANJAC 1988: 182; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 245.
[296] MORTENSEN 1913: 64; KUTANJAC 1988: 182; LINDOW 2001: 308; DALY 2004: 111; O'DONOGHUE 2007: 71.
[297] MORTENSEN 1913: 64; LINDOW 2001: 308; DALY 2004: 111; O'DONOGHUE 2007: 71.
[298] MORTENSEN 1913: 64; KUTANJAC 1988: 182; LINDOW 2001: 308; DALY 2004: 111; O'DONOGHUE 2007: 71.
[299] MORTENSEN 1913: 64; LINDOW 2001: 308; DALY 2004: 111; O'DONOGHUE 2007: 71.
[300] MORTENSEN 1913: 64; LINDOW 2001: 308; DALY 2004: 111; O'DONOGHUE 2007: 71.
[301] MORTENSEN 1913: 64; LINDOW 2001: 308; DALY 2004: 111.

hrane i pića za što se brinuo Odin koji ih je hranio mesom vepra *Saehrimnira* koji je svake noći bio ubijen i skuhan kako bi se ratnici gostili, a svako ujutro se opet rodio i navečer prolazio kroz isti ciklus.[302] Pila se medovina koje također nikad nije nestajalo te je dolazila od magične koze *Heidrun*, a medovinu su naravno točile valkire koju se brinule da rogovi ratnika nikad nisu prazni.[303]

S ciklusom života, smrti i ponovnog rođenja, Vikinzi su živjeli bez straha. Biti sposoban neprestano se boriti kao jak ratnik znači da bi osoba i trebala biti sposobna živjeti bez straha od smrti. No, ono što ih čeka, neprestana borba i pomaganje svojim kolegama ratnicima je bio znak najjačeg Vikinga, dostojnog Valhale. Neprestano se mogu boriti i pomagati svojim ljudskim kolegama u bilo kojem ratu. To je bio znak časti da bude najjači Viking, dostojan Valhalle. Veličanstvena smrt, gdje se ratnik borio junački do zadnjeg daha, značila je da je Valhalla bila njihova sudbina.

Bifrost i Valhala također se spominju u filmovima o Thoru[304]. Valhala u već ranije spomenutoj Tv-seriji Vikinzi gdje u svakoj sceni borbe vidimo kako se ratnici bore spremni otići u Valhalu i junački poginuti.

Referenca na Valhalu nalazi se i u pjesmi grupe Led Zeppelin *Immigrant song*, odnosno cijela pjesma ima motiv Vikinga i njihove borbe i odlaska u Valhalu[305], a ista pjesma iskorištena je kao glavna tema filma „*Thor: Ragnarok*“.[306]

J. R. R Tolkien i njegovi romani „*Gospodar prstenova*“ i „*Hobit*“ puni su magičnih bića poput vilenjaka, patuljaka, divova te brojnih drugih motiva nordijske mitologije.

[302] MORTENSEN 1913: 64, LINDOW 2001: 308; DALY 2004: 111.
[303] MORTENSEN 1913: 64; LINDOW 2001: 308; DALY 2004: 111.
[304] *Imdb* s.v. „Thor“. [https://www.imdb.com/title/tt0800369/]; *Imdb* s.v. „Thor: The dark world“ [https://www.imdb.com/title/tt1981115/] 4. 6. 2018.
[305] *Genius* s.v. „Led Zeppelin – Immigrant song“. [https://genius.com/Led-zeppelin-immigrant-song-lyrics] 04.06.2018.
[306] *Imdb* s.v. „Thor: Ragnarok“. [https://www.imdb.com/title/tt3501632/] 04.06.2018.

9. RAGNAROK

Kako u svim svjetskim mitologijama postoje mitovi o postanku svijeta i mitovi o svršetku svijeta tako je i u nordijskoj mitologiji. Ragnarok ili sumrak bogova naziv je za finalnu bitku u nordijskoj mitologiji u kojoj dolazi do pogibije gotovo svih važnih figura mitologije i uništenja kozmosa.[307] No, nakon uništenja kozmosa i pogibije gotovo svih važnih figura svijet se iznova rađa i na scenu stupaju neke nove figure koje su se prije nalazile u sjeni vrhovnih božanstava.[308] I ljudi sami su vjerovali u smrtnost bogova, koji su se rodili, nastali pa su tako i morali umrijeti fizičkom i patničkom smrću kao i svi drugi kako bi bili u mogućnosti postići duhovnu besmrtnost. Cijela mitologija zapravo vodi prema tome dramatičnome i tragičnome kraju i uništenju svega.

Kada su bogovi počeli shvaćati kako se počinju ispunjavati davna zloslutna proročanstva o svršetku svijeta, sjena Sumraka je već bila nad njima.[309] Mani i Sol koji su tjerali svoje kočije nebom sada su se okretali sa strahom jer su znali da će ih uskoro vukovi koji trče za njima proždrijeti.[310] Strah im se uvukao u kosti te je nestao osmijeh sa njihova lica, pa je tako i Zemlja postala hladna i tamna te je počela Fimbul zima.[311] Snijeg je odjednom počeo padati sa sve četiri strane svijeta i ubrzo je Zemlju prekrio tanak sloj leda.[312] Zaredale su se čak tri zime zaredom bez ikakvog ljeta, topline ili plodnosti zemlje, tijekom kojih je nestala sva radost sa svijeta te su se ljudi odali kriminalu.[313] Zatim su Angrdoba i Iarnsaxa, žene divovi hranile vukove koji proždrljivo trče za Sol i Mani te su napokon nakon što su postali dovoljno snažni uspjeli ih proždrijeti.[314] Na zemlju je počela kapati krv sa njihovim čeljusti, zvijezde su padale sa svojih mjesta, zemlja i planine se počinju tresti tako snažno da drveća pucaju do korijena, planine se ruše i pucaju sve veze.[315] U svom tom silnom drhtanju zemlje i pucanju

[307] KUTANJAC 1988: 186; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 249.
[308] KUTANJAC 1988: 186; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 249.
[309] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; GUERBER 1909: 330; TURVILLE – PETRE 1964: 280-281; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 82.
[310] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; GUERBER 1909: 330; TURVILLE – PETRE 1964: 280-281; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 82.
[311] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; GUERBER 1909: 330; TURVILLE – PETRE 1964: 280-281; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 82.
[312] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16;GUERBER 1909: 331; TURVILLE – PETRE 1964: 281; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 82.
[313] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; GUERBER 1909: 331; TURVILLE – PETRE 1964: 281; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 82.
[314] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; GUERBER 1909: 331; TURVILLE – PETRE 1964: 281; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 82.
[315] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; GUERBER 1909: 331; TURVILLE – PETRE 1964: 281; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 82.

veza pucaju i okovi Lokija i njegovog zlog sina, vuka Fenrisa koji odmah trče izvršiti svoju osvetu.[316] I sam jasen Yggdrasil, koji je držao na okupu svih devet svjetova počeo je drhtati. Konačno, i Heimdall puše u svoj rog *Gjallarhorn* čiji se zvuk čuje kroz svih devet svjetova, kako bi upozorio bogove na ono što upravo počinje.[317] Na prvi zvuk roga svi Asi i ratnici iz Valhalle hrabro napuštaju svoje dvorane i kreću prema polju *Vigrid*[318] gdje će se održati posljednja bitka kako i predviđeno prema pjesmi *Vafthrudnismal.*[319] Zbog svog podrhtavanja razbudila se i velika zmija *Jormungand* koja je svojim kretanjem prouzročila velike valove sijajući otrov gdje se kretala. Jedan od tih velikih valova uspio je i pokrenuti brod *Naglfar*[320] iz podzemnog svijeta, načinjen od ljudskih noktiju. Loki je brzo ukrcao na brod svoju vojsku, vojsku mrtvih iz podzemlja te krenuo također prema mjestu borbe, polju *Vigrid*. Iz podzemlja osim vojske i brodova diže se i božica podzemlja, Hel,[321] koja se također pridružuje bitci, a njoj Loki. Sa njom dolazi i strašni zmaj Nidhog koji je napadao korijenje Yggdrasila.[322] Ubrzo zatim dolazi i div Surt sa svojim sinovima i velikim svjetlećim mačem.[323] Nakon što su pokušali preći most Bifrost koji je bio veza između Asgarda i Midgarda, most se počeo raspadati. Bogovi su znali da im je kraj blizu, no iako je svatko od njih bio u nekom pogledu ranjen, i zakinut nečega, nisu ustuknuli te su krenuli u bitku. Konačno, na polju su se skupile i jedna i druga strana, bogovi zajedno sa Odinovim sakupljenim ratnicima iz Valhalle, te Loki, Hel i Surt sa svojim strašnim zvijerima zmijom, vukom i psom.[324] Vuk Fenris i Odin odmah su počeli svoju bitku koju je, Odin naravno izgubio.[325] Fenris je toliko jako otvorio čeljust da je ispunio svu prazninu između neba i zemlje i tako progutao Odina kojemu nitko nije mogao pomoći jer je svatko

[316] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,*. 16; GUERBER 1909: 331; TURVILLE – PETRE 1964: 281; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 82.
[317] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 16; GUERBER 1909: 331; TURVILLE – PETRE 1964: 281; DALY 2004: 82.
[318] DALY 2004; 115; Vigrid je veliko polje na kojem će se održati finalna bitka Ragnaroka. Proteže se u veliku daljinu u svim mogućim smjerovima. No granice polja su i granice same bitke.
[319] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 16; GUERBER 1909: 331; TURVILLE – PETRE 1964: 281; DALY 2004: 82. Vafthruddnismal je pjesma koja je nastala prema priči u kojoj Odin razgovara da divom Vafthudnirom te ga izaziva na rješavanje zagonetka. On je bio jedan od najmudrijih i najstarijih divova.
[320] DALY 2004: 72; Naglfar je bio brod iz podzemlja, Muspelheima koji je prevozio sile kaosa i uništenja zajedno sa Lokijem u finalnoj bitci. Ideja o noktima ne nalazi se nigdje osim kod Snorrija Sturlusona. Najvjerojatnije etimologija riječi vuče na takav zaključak o tome kakav je bio brod.
[321] LINDOW 2001: 172; Hel je bila kćer Lokija i Angrbode, i jedna je od triju strašnih potomaka koji su rezultirali tim spojem. Bila je vladarica podzemlja i svijeta mrtvih. Što se tiče starijih izvora (Od Edde), prema njima Hel je bilo mjesto te je personifikacija došla tek kasnije.
[322] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 16; GUERBER 1909: 333; DALY 2004: 82.
[323] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 16; GUERBER 1909: 333; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 82.
[324] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 16; GUERBER 1909: 334; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 83.
[325] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 16; GUERBER 1909: 335; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 83.

vodio svoju bitku.[326] No, poput junaka grčke tragedije, bogovi su se hrabro borili do kraja. Thor i zmija Jormungand međusobno su se poubijali, kao i Surt i bog Freyr, a također i Heimdall i Loki.[327] Odin i Tyr su oboje pali u širom otvorenu usta Fenrisa, kojeg je pak ubio Vidar, Odinov sin i osvetnik.[328] Div Surt zapalio je svu zemlju i svih deve svjetova, raskošne palače Asgarda i drvo života, Yggdrasil, sve je nestajalo pod naletom vatre.[329]

Napokon, u konačnom preokretu prvobitnog procesa stvaranja, opustošena zemlja potonula je natrag u more i nestala ispod valova.[330] Savršena tama i tišina anti-kozmičke praznine, Ginnungagap, sada su ponovno vladali.[331] Ovo doba smrti i uništavila nije bilo vječno. Uskoro se zemlja ponovno podigla, stigli su preživjeli bogovi, Vidar i Vali Odinovi sinovi, kao i Modi i Magni, Thorovi sinovi, koji su naslijedili njegov čekić, *Mjollnir*.[332] Balder se vratio iz podzemlja, iz mrtvih, vodeći svog slijepog brata Hodura.[333] Pojavila su se i Odinova braća Vili i Ve koji su zajedno sa njim sudjelovali u stvaranju prvobitnog kozmosa.[334] Pojavili su i ljudi, opet par, žena i muškarac Lif i Lifthrasir koji će ponovno napućiti zemlju.[335] Bogovi su si opet izgradili novi svijet i nove palače na polju *Idavoll.*[336] Zemlja je opet postala bogatija i plodonosnija nego je bila prethodni put.

Ono što se zapravo može protumačiti čitajući literaturu i izvore o Ragnaroku, je to da nakon totalnog uništenja odmah slijedi ponovno stvaranje i rođenje.[337] To je zapravo ciklična pojava, nakon uništenja slijedi ponovno stvaranje koje će opet dovesti do novog uništenja i tako

[326] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16;GUERBER 1909: 335; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 83.
[327] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; GUERBER 1909: 335; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 83.
[328] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; GUERBER 1909: 336; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 83.
[329] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; GUERBER 1909: 336; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 83.
[330] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; GUERBER 1909: 337; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 83.
[331] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; GUERBER 1909: 337; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 83.
[332] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16;GUERBER 1909: 337; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 83.
[333] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16;GUERBER 1909: 337; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 83.
[334] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; GUERBER 1909: 337; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 83.
[335] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16;GUERBER 1909: 337; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 83.
[336] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; GUERBER 1909: 337; KUTANJAC 1988: 186; DALY 2004: 83; Idavoll je bila poljana na kojoj su se nalazile sjajne palače bogova Asa. Nakon Ragnaroka, i ponovnog rođenja novi mlađi bogovi koju su preživjeli ovdje su izgradili nove palače i provodili vrijeme igrajući šah sa figurama koje su pronašli nakon pogibije svojih prijatelja u finalnoj bitci.
[337] KUTANJAC 1988: 186-187; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 249.

cijelu vječnost. Stvaranje i uništenje su zapravo dvije suprotne strane jednog kruga, koji se ponavlja, a ne ravne crte koja ima svoj početak i kraj.[338] Ovaj krug rođenja, života, smrti i ponovnog rođenja događa se i na najmanjoj razini nordijske mitologije, točnije na svakoj razini: od promjene godišnjih doba, dana i noći, Sunca i Mjeseca i svih bića i organizama. Zapravo se izražava značenje, odnosno svjetonazor koje su nordijci i germanski narodi imali prije dolaska kršćanstva, kako je sve zapravo jedan ciklus rađanja smrti i ponovnog rođenja i kako je sve sveto.[339] I u tom su svjetonazoru živjeli i vidjeli samu srž svojeg postojanja kao jedan ciklus koji se neprestano ponavlja.

Film *Thor: Ragnarok*[340] cijeli se temelji na motivu svršetka svijeta i finalne bitke. Kao i u literaturi u filmu također dolazi do poraza Thora, Asgard biva uništen te stanovnici bivaju prisiljeni tražiti novi dom. U filmu ne dolazi do ponovnog stvaranja novog doma i do dolaska zaboravljenih bogova na vrh hijerarhije.

[338] KUTANJAC 1988: 186-187; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 249.
[339] KUTANJAC 1988: 186-187; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 249.
[340] *Imdb* s.v. „Thor: Ragnarok“. [https://www.imdb.com/title/tt3501632/] 04.06.2018.

10. POZNATIJE PRIČE IZ ŽIVOTA BOGOVA

Ove priče povezivale su sve što bi se tijekom života moglo susresti ili dogoditi u božanskom svijetu, te sve neprilike, prilike, sreću i nesreću koja ih je snašla, baš poput i svih ostalih običnih smrtnika.

Drugi način da to kažemo jest da su te priče iz nordijske mitologije, njihovi božanski likovi i nevidljiva mjesta gdje se sve odvijalo, obuhvaćali svjetonazor koji je bio izražen upravo u tim slikama i pripovijestima, a ne konceptualnom jeziku s kojim danas želimo izraziti svjetonazor.

To priorizacija priče je zapravo zbog animističke prirode pretkršćanskih germanskih religija.[341] Za takva društva, svijet se ne sastoji od inertne materije koja mehanički prati fiksne i predvidljive zakone poput onih u današnjem modernom svijetu koji ga drže zajedno. Kroz njihove oči sve je svjesno, namjerno i duhovno. Svijest nije zaključana unutar jednog organa (mozga) jedne vrste (čovječanstva). Umjesto toga, sve što ljudi mogu primijetiti, također nas može primijetiti, bilo kroz ono što nazivamo "osjetilima" ili kroz suptilnije sredstvo koje moderni svjetonazor skreće odbaciti kao "samo subjektivnu".

Za animiste sve što se može vidjeti - svaki čovjek, stablo, trava, svaka kornjača, medvjed, svaka rijeka, planina – za njih su to sve likovi koji daju istu priču.[342] A za drevne germanske narode, nordijska mitologija bila je jedna velika priča unutar koje su se svačije manje i osobne priče manifestirale.

Priče koje će biti ispričane govore striktno o poznatijim bogovima koji se nalaze na vrhu hijerarhije, te isto tako bogovi koji su se najviše štovali i uzvisivali zauzimaju najveći dio priča. Kako su ranije već ispričane priče o postanku i svršetku svijeta kao i o nekim važnijim stvarima ove će priče dati uvid u sam život bogova i njihovo značenje.

[341] KUTANJAC 1988: 193-194; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 254-255.
[342] KUTANJAC 1988: 193-194; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 254-255.

10.1 Baldurova smrt

Bog Baldur je bio jedan od najomiljenijih bogova.[343] Zbog toga je upravo njegova smrt smatrana jednom od najvećih tragedija koja je snašla nordijski panteon.[344] Smatrali su kako je upravo njegova smrt početak kraja, i kako ona označava da ih sve čeka Ragnarok.[345] U izvoru (Edda), Odin započinje priču o Balduru kao vrlo važan događaj među Asama.[346] Balder je počeo sanjati snove koji su postali strašni i opasni za njegov život.[347] Kada je ispričao o svojim snovima Asama, oni su zajednički na zasjedanju odlučili kako ga moraju zaštititi od svih mogućih nedaća.[348] Pa je tako Frigg iznudila zakletve od vatre, vode, željeza i svih vrsta metala, kamenja, zemlje, drveća, bolesti, zvijeri i ptica i strašnih stvari kako neće nikad nauditi Balderu.[349] Nakon toga bilo je uobičajeno da Baldur na sastancima stoji na povišenom mjestu gdje su ga onda gađali kamenjem, željeznim kopljima i drugim stvarima no ništa mu se nije dogodilo.[350] Bogovi su bili mirni i mislili su kako su ga uspjeli zaštititi. No, kad je to vidio i saznao Loki, nije mu bilo drago da Baldur tako prolazi bez ozljeda.[351] Pa, je stoga, takav kakav je, odlučio prerušiti se u ženu i otići do Frigg kako bi nekako uspio saznati kako nauditi Balduru.[352] Frigg je upitala ženu (Lokija) da li zna što rade sa Baldurom na sastancima i ona je rekla da zna.[353] Zatim je prerušeni Loki upitao Frigg da li uzela zakletvu od baš svih bića i drveća.[354] Frigg je onda otkrila kako zapadno od Valhalle raste mala imela koja joj se činila premlada za zakletvu, a prerušeni je Loki istog trena nestao, i otišao do te imele i odnio je na

[343] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[344] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[345] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[346] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[347] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[348] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[349] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[350] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[351] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,*. 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[352] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[353] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[354] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.

sastanak bogova gdje se prišuljao slijepome Hoderu koji nije gađao Baldura[355]. Upitao ga je zašto on ne sudjeluje, na što je ovaj odgovorio kako ne vidi i nema ni oružje.[356] Loki ga je zatim uputio gdje stoji Baldur, dao mu je imelu da ga njome gađa i pod vodstvom Lokija, Hoder je uspio pogoditi Baldura koji se istoga trenutka srušio mrtav.[357] Bogovi od šoka i tuge nisu mogli progovoriti ni jednu jedinu riječ. Sam Odin svoju je tugu držao u sebi, jer je i sam znao kakav je ogroman gubitak za Ase Baldurova smrt.[358] Njegova majka Frigg tražila je nekoga tko će otići do božica Hel i tražiti je da ga vrati natrag.[359] Ponudio se jedan od njegove braće Hermod, te mu je Odin posudio svoga konja da bude brži.[360] Hel je pristala vratiti Baldura pod uvjetom da sve živo na zemlji bude tugovalo za njih.[361] No, naravno Loki se opet prerušio u ženu i kada su ga došli tražiti da tuguje odbila je i tako on nije vraćen.[362] Pripremili su mu pogreb na koji su došli čak i neki divovi, što samo dokazuje njegovu popularnost.[363] Tijelo mu je položeno na njegov bord, zajedno sa njegovom ženom Nannom, koja je umrla od tuge nakon njegove pogibije.[364] Pogrebna lomača je zapaljena a Thor ju je posvetio svojim čekićem, dok je Odin ostavio na njoj svoj zlatni prsten Draupnir, također je i spaljen njegov konj zajedno sa svom opremom.[365]

Baldurova smrt kao jedna od najpoznatijih i najvažnijih priča zapravo je i uvod u svršetak svijeta. Iako on umire, na kraju se ipak vraća iz podzemlja kako bi pomogao u obnovi nanovo rođenog svijeta, isto kako je i on ponovno rođen. Također, slika vraćanja Baldura kao spasitelja kod svršetka svijeta,[366] lako se može usporediti sa kršćanskim Isusom Kristom koji se također vraća na Sudnji dan, odnosno spušta na Zemlju. Kada se uzme u obzir kontekst i

[355] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[356] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[357] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[358] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[359] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning,* 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[360] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[361] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[362] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 9.
[363] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 10.
[364] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 10.
[365] SNORRI STURLUSON. *Edda. Gylfaginning*, 16; KUTANJAC 1988: 184; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 10.
[366] Vidi str: 44.

vrijeme iz kojeg potječe ova priča, vrlo je lako primijetiti utjecaj i širenje kršćanstva na tom području u trenutku zapisa ove priče.

10.2 Priče o Odinu

Odinova potraga za mudrošću nikada ne prestaje, i on je spreman platiti bilo kakvu cijenu, čini se, za razumijevanje životnih tajni za kojima žudi više nego bilo što drugo. Priče o njegovu sinu Thoru više su junačkog karaktera , dok je Odin najviše cijenio mudrost i znanje i zbog toga je sve svoje napore uložio prema tome da ih čim više stekne.[367]

Jedna od poznatijih priča je ona o Odinu i njegovom potragom za runama i njihovim moćima. Najbolji opis ove priče daje nam izvor, pjesma *Havamal,* te naravno prozna Edda.[368] U oba izvora opisano je kako je Odin kako bi stekao znanje o runama objesio sebe sa grana Yggdrasila, ranio sam sebe svojim kopljem i tako ostavio visjeti devet dana i devet noći.[369] Napokon po isteku tih devet dana i devet noći bez ikakve hrane, vode i njege, ponovno je došao svijesti i kao rezultat stekao uvid u prirodu runa i njihovu magičnost.[370] Mudrost koju je stekao prenosio je drugim bogovima. Ljudi koji su prinosili njemu ljudske žrtve u obliku zatvorenika i kriminalaca koje bi vješali baš poput Odina.[371]

U ovoj priči možemo također uočiti veliku sličnost s kršćanskim elementima pribijanja na križ Isusa Krista i probadanja kopljem.[372] Opet je vrlo vidljiv kontekst nastanka priče i vrijeme u kojem je ona zapisana, isto kao i kod Baldurove smrti.

Postoji još jedna vrlo zanimljiva priča o tome kako je Odin izgubio svoje oko. Prema zapisanoj priči u pjesmi Voluspa i u kasnije prepričanoj u Eddi, Odin je silno žudio za mudrošću koja se skrivala u Mimirovu bunaru.[373] Naime, svima koji su pili iz toga bunara Mimir, njegov čuvar, davao je znanje.[374] Odin je odlučio otići tamo i tražiti da popije iz njega.[375] Mimir je zauzvrat

[367] KUTANJAC 1988: 182; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 237; DALY 2004: 77.
[368] KUTANJAC 1988: 184; TURVILLE – PETRE 1964: 42-50; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 77.
[369] KUTANJAC 1988: 184; TURVILLE – PETRE 1964: 42-50; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 77.
[370] KUTANJAC 1988: 184; TURVILLE – PETRE 1964: 42-50; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 77.
[371] KUTANJAC 1988: 184; TURVILLE – PETRE 1964: 42-50; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 77.
[372] DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247.
[373] GUERBER 1909: 30; TURVILLE – PETRE 1964: 63; DALY 2004: 77-78.
[374] GUERBER 1909: 31; TURVILLE – PETRE 1964: 63; DALY 2004: 77.
[375] GUERBER 1909: 31; TURVILLE – PETRE 1964: 63; DALY 2004: 77.

tražio njegovo oko.[376] Odin je pristao na to i Mimir je zagrabio vode i dao mu da pije.[377] Tako je prema priči Odin ostao bez svojega oka i kasnije postao poznat i kao Jednooki bog.[378]

Treća vrlo poznata priča je o pjesničkoj medovini. Tko bi pio ovu medovinu stekao je nadahnuće i sposobnost da se bavi pisanjem poezije koja je bila vrlo cijenjena.[379] Ona je stvorena nakon rata između Asa i Vana, isto kao i Kvasir koji je stvoren od pljuvačke važnijih bogova.[380] On je posjedovao svu mudrost i znanje i nitko se nije mogao natjecati s njim.[381] Jednoga dana susreo je dva patuljka koji su ga namamili u svoju pećinu i tamo ubili.[382] Iscijedili su njegovu krv i pomiješali je sa medovinom tako da svatko tko je popio postao učen čovjek i pjesnik.[383] Također su ubili jednoga diva i njegovu ženu, no kad se njihov sin htio osvetiti i ubiti patuljke oni su mu ponudili medovinu za milost.[384] On je pristao i sakrio tu medovinu u planinu *Hnitbiorg.*[385] Ovdje sada na scenu stupa Odin, koji je pokušao vratiti tu medovinu od diva koji se zvao Suttung i tako kreće u potragu.[386] Preobrazio se u seljaka s kosom i došao do diva koji je bio brat Suttunga.[387] Predložio mu je da obavio posao za devet radnika koje je izgubio ako mu zauzvrat da gutljaj medovine.[388] Ovaj se složio i nakon obavljena posla odlaze Suttungu, no on odbija dati medovinu, pa je Odin napravio svrdlo i natjerao brata da napravi rupu u planini.[389] On je namjerno napravio prekratku, no Odin ga je natjerao da ju izbuši do kraja.[390] Pretvorio se u zmiju i zavukao se u planinu do medovine gdje je proveo tri noći sa Gunnlod čuvaricom medovine, koja mu je dala po jedan gutljaj za tri provedene noći.[391] Odin je uspio u ta tri gutljaja isprazniti sva tri vrča i pobjeći u obliku orla.[392] Suttung je također u obliku orla bježao za njim no Asi su vidjeli da dolazi i uspijeli spriječiti Suttunga koji gubi život pred vratima Asgarda.[393]

[376] GUERBER 1909: 31; TURVILLE – PETRE 1964: 63; DALY 2004: 77.
[377] GUERBER 1909: 31; TURVILLE – PETRE 1964: 63; DALY 2004: 77.
[378] GUERBER 1909: 31; TURVILLE – PETRE 1964: 63; DALY 2004: 77.
[379] TURVILLE – PETRE 1964: 35; LINDOW 2001: 249; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 238; DALY 2004: 77.
[380] TURVILLE – PETRE 1964: 35; LINDOW 2001: 249; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 238; DALY 2004: 77.
[381] TURVILLE – PETRE 1964: 35; LINDOW 2001: 249; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 238; DALY 2004: 77.
[382] TURVILLE – PETRE 1964: 36; LINDOW 2001: 249; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 238; DALY 2004: 77.
[383] TURVILLE – PETRE 1964: 36; LINDOW 2001: 249; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 238; DALY 2004: 77.
[384] TURVILLE – PETRE 1964: 36; LINDOW 2001: 249; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 238; DALY 2004: 77.
[385] TURVILLE – PETRE 1964: 36; LINDOW 2001: 249; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 238; DALY 2004: 77.
[386] TURVILLE – PETRE 1964: 36; LINDOW 2001: 249; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 238; DALY 2004: 77.
[387] TURVILLE – PETRE 1964: 36; LINDOW 2001: 249; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 238; DALY 2004: 77.
[388] TURVILLE – PETRE 1964: 36; LINDOW 2001: 249; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 238; DALY 2004: 77.
[389] TURVILLE – PETRE 1964: 36; LINDOW 2001: 249; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 238; DALY 2004: 77.
[390] TURVILLE – PETRE 1964: 36; LINDOW 2001: 249; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 238; DALY 2004: 77.
[391] TURVILLE – PETRE 1964: 36; LINDOW 2001: 249; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 238; DALY 2004: 77.
[392] TURVILLE – PETRE 1964: 36; LINDOW 2001: 249; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 238; DALY 2004: 77.
[393] TURVILLE – PETRE 1964: 36; LINDOW 2001: 249; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 238; DALY 2004: 77.

10.3 Thorove avanture

O Thoru govori velika većina nordijskih mitova. On je bio zaštitnik ljudi i bogova. Mit o Thorovu putovanju u Utgard jedan je od najduljih i najzabavnijih ispričanih u Eddi.[394] Thor zajedno sa Lokijem putuje sa kolima.[395] Gostuju kod jedne obitelji i tamo provedu noć, a zahvale im se tako što ubiju svoje dvije koze kako bi se najeli, no Thor ih moli da sve kosti stave na rasprostrenu kožu koze.[396] Ujutro je Thor svojim čekićem blagoslovio kosti i koze su ustale oživljene, no jedna od njih bila je osakaćenih stražnjih nogu.[397] Naime, seljakov sin Thialfi, rascijepio je kost koze kako bi došao do srži.[398] Thor se razbjesnio, no ipak se smilovao seljacima i prihvatio njihove dvoje djece Thialfi i Roskva kao svoje robove.[399] Družina je krenula dalje prema zemlji divova. Kad je počela padati noć, i dogodio se nekakav potres tražili su sklonište i došli do velike dvorane kako nisu nikoga našli unutra, sklonili su se tamo.[400] No ubrzo se potres ponovio pa su se razbježali tražeći mjesto gdje se obraniti.[401] Ujutro kada su izašli na čistinu ugledali su velikoga diva kako spava.[402] Thor se spremao ubiti diva svojim čekićem no u tome trenutku se taman probudio i predstavio kao Skrymir, te je znao tko je Thor jer se čuje za njegova junačka djela.[403] Thor mu je dopustio da nastavi putovanje sa njima.[404] Div je imamo sa sobom svoju naprtnjaču te je ponudio društvu da pospreme svoju hranu unutra.[405] No, ona je bila toliko jako vezana da ju ni Thor nije mogao otvoriti, pa se zbog toga naljutio i udario diva po glavi, no on se probudi i upitao da li mu je list pao na glavu.[406] Do jutra je Thor još dvaput zadao udarac u glavu divu no oba puta div je samo upitao da li mu sa drveta opada lišće i žirevi.[407] Ubrzo je div napustio Thorovu grupu, ali im je rekao kako se zemlja divova nalazi vrlo blizu u smjeru istoka.[408] Napokon, družina je ugledala dvorac Utgard te su se smanjili i ušli u predvorje gdje su sada svi bili puno veći od njih.[409] No, njihov kralj Utgarda-Loki odmah je prepoznao Thora te se iznenadio kako je malen i on i njegovo društvo s obzirom

[394] MORTENSEN 1913: 111; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 242.
[395] GUERBER 1909: 68-69; MORTENSEN 1913: 111; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 242.
[396] GUERBER 1909: 68-69; MORTENSEN 1913: 111; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 242.
[397] GUERBER 1909: 69; LINDOW 2001: 302; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 242; DALY 2004: 103.
[398] GUERBER 1909: 69; LINDOW 2001: 302; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 242; DALY 2004: 103.
[399] GUERBER 1909: 69; LINDOW 2001: 302; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 242; DALY 2004: 103.
[400] GUERBER 1909: 69; LINDOW 2001: 302; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 242; DALY 2004: 103.
[401] GUERBER 1909: 69; LINDOW 2001: 302; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 242; DALY 2004: 103.
[402] GUERBER 1909: 70; LINDOW 2001: 302; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 242; DALY 2004: 103.
[403] GUERBER 1909: 70; LINDOW 2001: 302; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 242; DALY 2004: 103.
[404] GUERBER 1909: 70; LINDOW 2001: 302; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 242; DALY 2004: 103.
[405] GUERBER 1909: 70-71; LINDOW 2001: 302; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 243; DALY 2004: 103.
[406] GUERBER 1909: 71; LINDOW 2001: 302; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 243; DALY 2004: 103.
[407] GUERBER 1909: 71; LINDOW 2001: 302; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 243; DALY 2004: 103.
[408] GUERBER 1909: 71; LINDOW 2001: 302; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 243; DALY 2004: 104.
[409] GUERBER 1909: 71; LINDOW 2001: 302; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 243; DALY 2004: 104.

na to kakve je priče čuo o njemu.[410] Kralj je upitao što su u stanju prikazati, jer svaki posjetitelj dvora mora pokazati neku svoju vrlinu, odnosno moć.[411] Istupio je Loki te rekao kako može brzo jesti.[412] Za protivnika mu je izabran Logi te se oni počnu natjecati, i kada su se sreli na sredini stola vidjeli su kako je Logi pojeo i stol i meso i kosti i pladnjeve pa je očigledno tko je izgubio.[413] Dječak Thialfi bio je dobar trkač pa se utrkivao sa Hugijem u tri utrke i izgubio u sve tri.[414] Zatim je došao na red Thor koji je odlučio pokazati veliku vještinu u ispijanu pića.[415] Odmah mu daju rog napunjen pićem te Thor potegne gutljaj, dva no nikako nije uspio smanjiti razinu tekućine, tek je u trećem pokušaju uspio vidljivo pomaknuti razinu tekućine.[416] Pošto se nije iskazao, kralj mu ponudi da pokuša dignuti njegovu mačku, no Thoru nije uspjelo ni pomaknuti mačku sa zemlje, osim njegove jedne stražnje noge.[417] Thor je sada bio ozbiljno ugrožen svojim neuspjesima i vrlo ljut pa mu kralj nudi još jednu priliku.[418] Pozvao je stariju ženu imena Elli da se hrva sa Thorom i on opet gubi jer ga ona uspijeva svladati.[419] Thor i društvo ostali su prespavati kod kralja koji ih je ujutro prije puta počastio obilnim doručkom te se ponudio da ih isprati jedan dio puta.[420] Zatim je kralj priznao niz obmana koje je zapravo izveo nad Thorom, isto kako i sam div Skrymir nije bio nitko drugi doli samoga kralja.[421] Naprtnjača s hranom bila je vezana čarobnom žicom koju nitko nije mogao otvoriti, tri udarca čekićem ubili bi diva pa je on stavio između sebe i Thora planinu tako da on ne primijeti.[422] Loki se natjecao sa Logijem koji je predstavljao vatru, a znamo da vatra guta sve pred sobom.[423] Thialfi se utrkivao sa Hugijem koji je predstavljao misao koju nitko ne može doseći.[424] Thorov rog iz kojeg je pio je imao jedan kraj uronjen u more pa zbog toga nije uspio isprazniti ga, iako sada zbog toga na moru postoji plima i oseka.[425] Divovska mačka je zapravo bila midgardska zmija koju je uspio pomaknuti, a starica Elli je predstavlja starost koju nitko ne može pobijediti.[426]

[410] GUERBER 1909: 71; LINDOW 2001: 302; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 243; DALY 2004: 104.
[411] GUERBER 1909: 71; LINDOW 2001: 302; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 243; DALY 2004: 104.
[412] GUERBER 1909: 72; LINDOW 2001: 303; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 243; DALY 2004: 104.
[413] GUERBER 1909: 72; LINDOW 2001: 303; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 243; DALY 2004: 104.
[414] GUERBER 1909: 72; LINDOW 2001: 303; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 244; DALY 2004: 104.
[415] GUERBER 1909: 72; LINDOW 2001: 303; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 244; DALY 2004: 104.
[416] GUERBER 1909: 72; LINDOW 2001: 303; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 244; DALY 2004: 104.
[417] GUERBER 1909: 72; LINDOW 2001: 303; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 244; DALY 2004: 104.
[418] GUERBER 1909: 72; LINDOW 2001: 303; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 244; DALY 2004: 104.
[419] GUERBER 1909: 72; LINDOW 2001: 303; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 244; DALY 2004: 104.
[420] GUERBER 1909: 72; LINDOW 2001: 303; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 244; DALY 2004: 104.
[421] GUERBER 1909: 72; LINDOW 2001: 303; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 244; DALY 2004: 104.
[422] GUERBER 1909: 72; LINDOW 2001: 303; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 245; DALY 2004: 104.
[423] GUERBER 1909: 72; LINDOW 2001: 303; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 245; DALY 2004: 104.
[424] GUERBER 1909: 72; LINDOW 2001: 303; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 245; DALY 2004: 104.
[425] GUERBER 1909: 72; LINDOW 2001: 303; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 245; DALY 2004: 104.
[426] GUERBER 1909: 72; LINDOW 2001: 303; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 245; DALY 2004: 104.

Značenje ove priče bi bilo kako su i bogovi zapravo, kao i smrtnici nepobjedivi, te ni oni ne mogu pobjeći prirodnim silama i procesima.

Još jedan sačuvan mit je o Thorovu lovu na midgardsku zmiju.[427] Zajedno sa jednim divom Hymirov otisnuo se na more i bacio mamac koji je zmija odmah zagrizla.[428] Uspio je povući na brod i taman kad se spremao ubiti je div je prerezao uže i ona se oslobodila.[429] Prema Eddi bacio je čekić za njom i tako je ubio, no u Eddi kaže da ona i dalje pliva morima.[430]

10.4 Varalica Loki

Loki je jednom prilikom poslao jednog diva da se ponudi da sagradi Asima zidine za obranu oko Asgarda.[431] Oni su pristali, te je dogovoreno, da će dovrši li posao do zime bez ičije pomoći, za nagradu dobiti krasnu božicu Freyu.[432] Div je upitao smije li mu pomoći njegov konj, no bogovi uvjereni kako neće uspjeti dopustili su mu.[433] No, konj je bio začaran te je bio u mogućnosti vući velike blokove kamena velikom brzinom te je posao tri dana prije zime bio gotovo završen.[434] Bojeći se da im ne uzme Freyu, bogovi su natjerali Lokija da im pomogne onemogućiti diva u njegovoj namjeri.[435] Loki se pretvorio u kobilu te je omeo konja i onemogućio diva da završi posao na vrijeme.[436] Thor je svojim čekićem odmah ubio diva.[437] Loki je u vrijeme dok je bio pretvoren u kobilu općio sa konjem i rodio ždrijebe sa osam nogu imena Sleipnir koji je postao Odinov glavni konj.[438]

Loki je imao i velikog udjela u smrti voljenog boga Baldura.[439] Nakon tog nemilog događa, i nakon što su bogovi saznali kolika je Lokijeva krivica odlučili su uhvatiti i vezati.[440] Tako je Loki bio vezan sve do svršetka svijeta, odnosno finalne bitke kada će se osloboditi i osvetiti bogovima. Njegova kazna je bila da mu zauvijek kaplje zmijski otrov na glavu.[441]

[427] LINDOW 2001: 287-288.; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 105-106.
[428] LINDOW 2001: 287-288.; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 105-106.
[429] LINDOW 2001: 287-288.; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 105-106.
[430] LINDOW 2001: 287-288.; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 247; DALY 2004: 105-106.
[431] KUTANJAC 1988: 185; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 236; DALY 2004: 6.
[432] KUTANJAC 1988: 185; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 236; DALY 2004: 6.
[433] KUTANJAC 1988: 185; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 236; DALY 2004: 6.
[434] KUTANJAC 1988: 185; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 236; DALY 2004: 6.
[435] KUTANJAC 1988: 185; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 236; DALY 2004: 6.
[436] KUTANJAC 1988: 185; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 236; DALY 2004: 6.
[437] KUTANJAC 1988: 185; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 236; DALY 2004: 6.
[438] KUTANJAC 1988: 185; DUŠEVIĆ i KRŠOVNIK 2004: 236; DALY 2004: 6.
[439] Vidi str: 47.-48.
[440] KUTANJAC 1988: 185; DALY 2004: 6.
[441] KUTANJAC 1988: 185; DALY 2004: 6.

Njegova vjerna žena stajala je iznad glave i držala posudu u koju je otrov kapao no kada se posuda napunila i morala ju je isprazniti otrov bi mu svakako kapao po licu.[442]

Motiv Lokijeve kazne preuzet je u vrlo popularnoj seriji *Vikings*[443] koja je izašla 2013. gdje u jednoj od epizoda jednom od glavnih protagonista serije, vrlo sličnog imena Floki, također kao kazna bude vezanje u stijeni gdje mu neprestano kaplje voda na lice dok njegova žena dolazi držati posudu i skupljati vodu.

Ostatak priča o bogovima ispričano je kroz ranija poglavlja mitovima o stvaranju svijeta, o njegovu svršetku, ratu između Asa i Vana te kod spominjanja svakog boga ponaosob. One zajedno predstavljaju jednu veliku kružnu priču koja počinje stvaranjem svijeta , njegovim počecima i životom na tom svijetu pa sve do njegovog kraja, odnosno finalne bitke, kada opet dolazi do ponovnog rođenja i stvaranja i sve kreće ispočetka.

[442] KUTANJAC 1988: 185; DALY 2004: 6.
[443] *Imdb* s.v."Vikings". [https://www.imdb.com/title/tt2306299/?ref_=fn_al_tt_1] 04.06.2018.

11. SAGE

Saga je staro nordijska riječ koja znači "priča". Sage su bile priče u prozi ili stihovima popularne od ranog 11. do sredine 14. stoljeća, prvotno su se počele zapisivati oko 1200. godine. Postoje obiteljske sage o brojnim junacima, sage o poznatim kraljevima, i herojske sage, koje govore o legendarnim junacima i fantastičnim avanturama.. Mnoge od njih danas su lako dostupne na brojnim svjetskim jezicima i na internetskim stranicama te su čak i snimljeni filmovi po uzoru na neke od njih.

Jedna od najpoznatijih saga je Volsunga saga i najpoznatijem junaku iz te obitelji, Sigurdu.[444] Prema mitu zapisanom od strane Snorrija Sturlusona, ratar imena Hreidmar imao je tri sina: Fafnira, Regina i Ottera.[445] Ottera je ubio naravno Loki i njegov otac tražio je odštetu za njegovu smrt.[446] Loki je isplatio oca zlatom koje je pronašao u riznici jednog patuljka, te je upozorio oca da će blago uništiti svojeg vlasnika.[447] Ubrzo nakon toga ubila su ga njegova dvojica sinova Fafnir i Regin.[448] Fafnir se preobrazio u zmaja koja je čuvala blago.[449] Protjerao je i svojeg brata koji se sakrio među ljudima i čekao trenutak kada će moći nekog junaka poslati u osvetu.[450] Naravno taj junak bio je Sigurd, za kojeg je Regin bio uvjeren kako je sposoban ubiti zmaja.[451] Napravio mu je vrlo oštar i moćan mač i poslao ga da ubije preobraženog Fafnira.[452] Sigurd se sakrio u jamu blizu staze kojom je Fafnir dolazio po vodu i kada se nagnuo do vode Sigurd ga ubio.[453] Kap krvi mu je palo na jezik te je on odmah razumio jezik ptica.[454] Čuo je zatim dvije ptice kako pričaju o Reginovom planu da ga ubije i domogne se zlata.[455] Upozoren na opasnost ubio je Regina te mu uzeo svo zlato. Ova saga nalazi se na granici između svijeta ljudi i natprirodnih sila.[456]

Također ova saga poslužila je poznatom skladatelju Richardu Wagneru za kompoziciju njegove opere „Prsten Nibelunga“. Osim priče o Sigurdu i ubojstvu zmaja koristi i priču o

[444] GUERBER 1909: 273; KUTANJAC 1988: 185.
[445] GUERBER 1909: 273; KUTANJAC 1988: 185.
[446] GUERBER 1909: 273; KUTANJAC 1988: 185.
[447] GUERBER 1909: 273; KUTANJAC 1988: 185.
[448] GUERBER 1909: 273; KUTANJAC 1988: 185.
[449] GUERBER 1909: 273; KUTANJAC 1988: 185.
[450] GUERBER 1909: 274; KUTANJAC 1988: 185.
[451] GUERBER 1909: 274-275; KUTANJAC 1988: 185.
[452] GUERBER 1909: 274-275; KUTANJAC 1988: 185.
[453] GUERBER 1909: 274-275; KUTANJAC 1988: 185.
[454] GUERBER 1909: 274-275; KUTANJAC 1988: 185.
[455] GUERBER 1909: 274-275; KUTANJAC 1988: 185.
[456] GUERBER 1909: 274-275; KUTANJAC 1988: 185.

Ragnaroku te tako kombinira nekoliko različitih priča. Ova opera proslavila je nordijsku mitologiju, te je nakon toga poraslo zanimanje za nju.[457]

Motiv zmaja koji čuva veliko blago upotrijebio je i J.R.R. Tolkien u svojem djelu Hobit, gdje patuljci pokušavaju doći do blaga koje čuva ogromni zmaj.[458] Osim motiva zmaja, Tolkien koristi i mnoga imena patuljaka koja se spominju u Eddi u svojoj knjizi. Knjiga je i ekranizirana 2012., ali je podijeljena na tri dijela.

Sljedeća vrlo poznata saga, koja je također dobila svoju ekranizaciju 2007. godine je Beowulf. Beowulf je staroengleski junački ep s više od tri tisuće stihova, djelo nepoznatog pjesnika.[459] Jedino je od preživjelih staroengleskih djela, najznačajnije po opsegu i umjetničkoj vrijednosti. Beowulf je bio mladić koji je odlučio ubiti čudovište imena Grendel koje je napadalo Dansku i njezine stanovnike, a pogotovo njezina kralja Hothgarana njegovom dvoru.[460] Beowulf je zajedno sa svojim ratnicima zaplovio prema Danskoj odlučan da im pomogne.[461] Kada se čudovište opet vratilo započeo je obračun. Beowulf je uspio nadvladati čudovište iščupavši mu ruku i tako ga je usmrtio.[462] Majka tog čudovišta nakon što čula što joj se dogodilo sa sinom brzo je opet napala dvor i ubila kraljevog najboljeg prijatelja.[463] Ona je živjela u špilji na dnu jezera i Beowulf je znao da se tamo treba uputiti kako bi se sukobio i sa njom.[464] On je otišao i tamo uspio svladati i drugo čudovište.[465] Odrubio mu je glavu i odnio pred kralja, te je zbog toga dobio mnoge počasti.[466]

Sage se nalaze na samoj granici mita i povijesti, počivaju na poganskoj koncepciji života ali uzimaju i ljudsko iskustvo i mogućnosti kao jedan od temelja svoje naracije.

[457] RICHARDS 2005: 122.
[458] *Imdb* s.v. „Hobit: Smaugova pustoš“. [https://www.imdb.com/title/tt1170358/?ref_=nv_sr_1] 04.06.2018.
[459] KUTANJAC 1988: 249; O'DONOGHUE 2007: 90.
[460] KUTANJAC 1988: 249; O'DONOGHUE 2007: 90.
[461] KUTANJAC 1988: 249; O'DONOGHUE 2007: 90.
[462] KUTANJAC 1988: 249; O'DONOGHUE 2007: 90.
[463] KUTANJAC 1988: 249; O'DONOGHUE 2007: 90.
[464] KUTANJAC 1988: 249; O'DONOGHUE 2007: 90.
[465] KUTANJAC 1988: 249; O'DONOGHUE 2007: 90.
[466] KUTANJAC 1988: 249; O'DONOGHUE 2007: 90.

12. ZAKLJUČAK

Za nordijsku mitologiju možemo zapravo reći kako je ona skup vjerovanja, ideja i priča sakupljenih od različitih ljudi i različitog vremena koje je skupio i zapisao Snorri Sturluson na čijim se i zapisima ta mitologija i danas najviše temelji. Zbog dolaska kršćanstva u vrijeme pisanja njegove *Edde* vidljivi su utjecaji kršćanstva kao i neki od elemenata, poput recimo prvog ljudskog para Ask i Embla, gdje se vidi sličnost sa kršćanskim Adamom i Evom. S dolaskom kršćanstva ti mitovi i priče su bili i ono za što su se stanovnici držali kako bi se pokušali oduprijeti sve većem naletu kršćanstva na njihov poluotok. Osim što su ih smatrali važnim u vrijeme pokrštavanja, ti mitovi su također odražavali identitet jednog naroda, s njima su se mogli poistovjećivati, te su imali vjeru i nekakav početak, a isto tako su i znali da ih čeka kraj koji zapravo i nije tako loš. Ako uzmemo za primjer *Ragnarok*, gdje dolazi do borbe i puno velikih smrti, no na kraju dolazi i do ponovnog stvaranja i rođenja. Krug se stalno ponavlja, što je jedna od specifičnosti ove mitologije. Zahvaljujući upravo njemu priče iz nordijske mitologije ostale su nam sačuvane i danas te su postale dio povijesti i njezinog proučavanja, isto kao i dio popularne kulture u obliku filmova, pjesama, igara, knjiga i tv-serija. Iako ni sami nismo svjesni ima uvelike veliki utjecaj na današnju popularnu kulturu, te je u nekim stvarima i zastupljenija od puno poznatije grčke ili egipatske mitologije.

Nordijska mitologija obuhvaća jedan veliki panteon bogova, ogroman niz događaja i tajnih znanja, koja privlače ne samo znanstvenike i povjesničare nego i običnog čovjeka. To su znanja skrivena od svijeta stoljećima, ali dostupna onima koji su spremni izdvojiti svoje vrijeme da se uhvate u koštac sa izvorima i runama. Nordijska mitologija pruža nam uvid u život bogova koji nije glamurozan ili je na nekoj višoj razini, nego je to život običnih smrtnika, koji istražuju svijet oko sebe, bore se sa raznim nedaća ali i sa vlastitim emocija i sve to iščekujući vlastiti kraj za koji znaju da dolazi.

Iako potisnuta dolaskom kršćanstva, nordijska religija zajedno sa mitologijom nikako nije nestala. Ostala je malo zaboravljena sve do ponovnog buđenja u romantizmu kada se opet počinju sve više popularizirati nordijski mitovi. Ona dakle živi i danas i postala je dio moderne kulture ukomponirana u filmove, tv-serije, brojne video i kompjutorske igrice te kao inspiracija za romane. Osim popularne kulture ona i dalje izaziva intrigu znanstvenika i povjesničara koji svojim istraživanjem i dalje doprinose razjašnjavanju brojnih pitanja i nedoumica kojih je i dalje mnogo. Iako su prošla stoljeća od postojanja vikinške civilizacije i življenja tih mitova i

religije njezino prisustvo se i danas osjeća na tim prostorima, ako ništa barem u imenima pojedinih gradova.

13. BIBLIOGRAFIJA

13.1 Izvori

Anderson, Rasmus B. (Trans.), *The Younger Edda, Also Called Snorre's Edda, or the Prose Edda: An English Version of the Foreword; the Fooling of Gylfe, the Afterword; Brage's Talk, the Afterword to Brage's Talk, and the Important Passages in the Poetical Diction (Skáldskaparmál), with an Introduction, Notes, Vocabulary, and Index*. Chicago: Griggs, 1880.

TACITUS, *Dialogus, Agricola, Germania.* London: William Heinemann 1914.

13.2. Literatura

ALARIC, H.

(2007) *Elves in Anglo-Saxon England*. Woodbridge.

BRANDT, M.

(1995) *Srednjovjekovno doba povijesnog razvitka.* Zagreb.

BRINK, S. i PRICE, N.

(2008) *The Viking world.* London.

CRAVETTO, E. (ur.)

(2007) *Povijest 6: Rani i razvijeni srednji vijek.* Zagreb.

DALY, K.

(2004) *Norse mythology A to Z.* New York.

DUEŠVIĆ, Z. i KRŠOVNIK, E.

(2004) *Mitologija. Mitovi,legende i vjerovanja.* Rijeka.

GOLDSTEIN, I. i GRGIN, B.

(2006) *Europa i Sredozemlje u srednjem vijeku.* Zagreb.

GUERBER, H. A.

(1909) *Myths of the norsemen from Eddas and Sagas.* London.

KUTANJAC, M.

(1988) *Mitologija. Ilustrirana enciklopedija.* Zagreb.

LINDOW, J.

(2001) *Norse mythology. Guide to the gods, heroes, rituals and beliefs.* Oxfords

MORTENSEN, K.

(1913) *A handbook of Norse mythology.* New York.

O'DONOGHUE, H.

(2007) *From Asgard to Valhalla. The remarkable history of the norse myths.* New York.

RAUDVERE, C. i SCHJODT, J. P.

(2012) *More than mythology.* Falun.

RICHARDS, J. D.

(2005) *The Vikings-A very short introduction.* Oxford.

ROCHA, M.

(2016) *The Norse mythology handbook.* Brisbane.

SAWYER, P.

(1997) *The Oxford illustrated history of the Vikings.* Oxfords.

TURVILLE-PETRE, E. O. G.

(1964) *Myth and religion of the north.* New York.

VULESICA, M.

(2011) „Migracije Vikinga i Mađara (od 8. do 10. stoljeća.)“, *Rostra: časopis studenata povijesti Sveučilišta u Zadru,* Vol.4. No.4. Zadar: 118.-138.

ŽIVKOVIĆ, T.

(2015a) „Odin“. U: A. Bošković, M. Vukomanović & Z. Jovanović (ur.) *Rečnik božanstava i mitskih ličnosti sveta*, Beograd: 197.-199.

(2015b) „Tor“. U: A. Bošković, M. Vukomanović & Z. Jovanović (ur.) *Rečnik božanstava i mitskih ličnosti sveta*, Beograd: 208.-211.

(2015c) „Balder“. U: A. Bošković, M. Vukomanović & Z. Jovanović (ur.) *Rečnik božanstava i mitskih ličnosti sveta*, Beograd:172.-173.

(2015d) „Freja“ U: A. Bošković, M. Vukomanović & Z. Jovanović (ur.) *Rečnik božanstava i mitskih ličnosti sveta*, Beograd: 181.-182.

(2015e) „Frej“. U: A. Bošković, M. Vukomanović & Z. Jovanović (ur.) *Rečnik božanstava i mitskih ličnosti sveta*, Beograd: 179.-181.

(2015f) „Njord“. U: A. Bošković, M. Vukomanović & Z. Jovanović (ur.) *Rečnik božanstava i mitskih ličnosti sveta*, Beograd: 195.-196.

(2015g) „Norne“. U: A. Bošković, M. Vukomanović & Z. Jovanović (ur.) *Rečnik božanstava i mitskih ličnosti sveta*, Beograd:196.-197.

(2015h) „Valkire“. U: A. Bošković, M. Vukomanović & Z. Jovanović (ur.) *Rečnik božanstava i mitskih ličnosti sveta*, Beograd: 215.

WRIGHT MABIE, H.

(2002) *Norse mythology. Great stories retold from the Eddas.* New York.

13.3 Internet

Amazon s.v. „American Gods“ [https://www.amazon.com/American-Gods-Neil-Gaiman/dp/0380973650] 04.06.2018.

Amazon s.v. „Norse mythology“ [https://www.amazon.com/Norse-Mythology-Neil-Gaiman/dp/0393356183/ref=pd_lpo_sbs_14_img_0?_encoding=UTF8&psc=1&refRID=R8KNX3Z48WJDZ6VSSM61] 04.06.2018.

Encyclopedia Britannica s.v. „Snorri Sturluson“. [https://www.britannica.com/biography/Snorri-Sturluson] 18.1.2018.

Encyclopedia Britannica s.v. „Edda“. [https://www.britannica.com/topic/Edda] 18.1.2018.

Encyclopedia Britannica s.v. „Germanic religion and mythology“. [https://www.britannica.com/topic/Germanic-religion-and-mythology/Mythology#ref65403] 31.03.2018.

Gamespot s.v. „Baldurs gate“. [https://www.gamespot.com/baldurs-gate/reviews/] 04.06.2018.

Genius s.v. „Led Zeppelin – Immigrant song“. [https://genius.com/Led-zeppelin-immigrant-song-lyrics] 04.06.2018.

*Hrvatska enciklopedija s.v. „*Mit*“.* [http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=41235]. 06.06.2018.

Hrvatska enciklopedija s.v. „Mitologija". [http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=41255] 05.06.2018.

Hcl s.v. „Recenzija Tomb Raider – Underworld“. [https://www.hcl.hr/recenzija/tomb-raider-underworld-57116/] 04.06.2018.

Imdb s.v.“Avengers*“*. [https://www.imdb.com/title/tt0848228/] 04.06.2018.

Imdb s.v.“Avengers: Age of Ultron“. [https://www.imdb.com/title/tt2395427/?ref_=tt_rec_tt] 05.06.2018.

Imdb s.v.“Avengers: Infinity war“. [https://www.imdb.com/title/tt4154756/] 05.06.2018.

Imdb s.v. „Hobit: Smaugova pustoš“. [https://www.imdb.com/title/tt1170358/?ref_=nv_sr_1] 04.06.2018.

Imdb s.v. „Thor“. [https://www.imdb.com/title/tt0800369/] 04.06.2018.

Imdb s.v. „Thor: The dark world“. [https://www.imdb.com/title/tt1981115/] 04.06. 2018.

Imdb s.v. „Thor: Ragnarok“. [https://www.imdb.com/title/tt3501632/?ref_=nv_sr_1] 04.06.2018.

Imdb s.v. „The Mask“. [https://www.imdb.com/title/tt0110475/] 04.06.2018

Imdb s.v. „Vikings“ [https://www.imdb.com/title/tt2306299/] 04.06.2018.

Marvel s.v. „Avengers“ [http://marvel.com/comics/series/16452/avengers_2012_-_present] 05.06.2018.

Nova Akropola s.v. „Edda-svijet nordijskih saga“. [http://nova-akropola.com/kulture-i-civilizacije/mitologije/edda-svijet-nordijskih-saga/] 05.06.2018.

Norse mythology s.v. „Yggdrasil and the well of Urd“. [https://norse-mythology.org/cosmology/yggdrasil-and-the-well-of-urd/] 14.03.2018.

Norse mythology s.v. „The nine worlds: Midgard“. [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/midgard/] 16.03.2018.

Norse mythology s.v. „The nine worlds: Jotunheim“. [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/jotunheim/] 20.03.2018.

Norse mythology s.v. „The nine worlds: Muspelheim“. [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/muspelheim/] 21.3.2018

Norse mythology s.v. „The nine worlds: Alfheim“. [https://norse-mythology.org/cosmology/the-nine-worlds/alfheim/] 21.03.2018.

Norse mythology s.v. „Tales: The Aesier Vanir war“. [https://norse-mythology.org/tales/the-aesir-vanir-war/] 28.03.2018

Norse mythology s.v. „The Aesir gods and goddesses: Odin“. [https://norse-mythology.org/gods-and-creatures/the-aesir-gods-and-goddesses/odin/]

Norse mythology s.v. „The Aesir gods and goddesses: Frigg“. [https://norse-mythology.org/gods-and-creatures/the-aesir-gods-and-goddesses/frigg/] 03.04.2018.

Norse mythology s.v. „Hlidskjalf“. [https://norse-mythology.org/hlidskjalf/] 24.05.2018.

Norse mythology s.v. „Cosmology: Bifrost“. [https://norse-mythology.org/cosmology/bifrost/] 24.05.2018.

Nordijska mitologija s.v. „Nordijska predanja“. [http://nordijska-mitologija.com/product/nordijska-predanja/] 05.06.2018.

Nordijska mitologija s.v. „Nordijska kosmogonija“. [http://nordijska-mitologija.com/nordijska-kosmogonija/] 14.03.2018.

Reddit s.v. „List of references to norse mythology“. [https://www.reddit.com/r/wow/comments/85g88a/full_list_of_references_to_norse_mythology_in/] 04.06.2018.

Sergio Bonelli Editore s.v. „La vendetta di Loki“. [http://en.shop.sergiobonelli.it/scheda/23265/La-vendetta-di-Loki.html] 04.06.2018.

Sergio Bonelli Editore s.v. „L'isola di ghiaccio e di fuoco“. [http://en.shop.sergiobonelli.it/scheda/26297/L-isola-di-ghiaccio-e-di.html] 04.06.2018.

Wowhead [http://www.wowhead.com/] 04.06.2018.

14. SAŽETAK

Nordijska mitologija, mitologija je naroda sa skandinavskog polutotoka. Jedna je od manje poznatih mitologija, no uvelike zastupljena u popularnoj kulturi danas. O nordijskoj mitologiji najviše doznajemo iz izvora „Edda“ iz 13. stoljeća koji je napisao Snorri Sturrluson, skandinavski pjesnik i pisac toga doba. Zahvaljujući njemu, danas su nam poznate priče iz života bogova Odina, Thora, Lokija i ostalih božanstava panteona. No, poznate su nam i priče o stvaranju i svršetku svijeta koji nije zapravo svršetak već jedan novi početak. Tako zaključujemo kako se kod ove mitologije krug ponavlja, odnosno vrti uvijek iznova. Osim mnogih poznatih božanstava, nordijskoj mitologiji puna je i magičnih bića poput divova, patuljaka i vilenjaka te valkire, poznate po tome što svojim odabirom najhrabrijeg Vikinga odvode u Valhallu. Prema Eddi sve priče i događanja nalaze se u velikom jasenu, odnosno drvetu života poznatog pod imenom Yggdrasil.

14 SUMMARY

Norse mythology is the mythology of the people from the Scandinavian peninsula. It is one of the lesser-known mythologies, but it is largely represented in popular culture of today. About Norse mythology we find out the most from the 13th century source "Edda", written by Snorri Sturrluson, a Scandinavian poet and writer of that time. Thanks to him, today we are familiar with stories from the lives of the gods such as Odin, Thor, Loki, and the other deities of the pantheon. But we are also familiar of stories about the creation and the end of the world, which is not really the end, but only a new beginning. Thus, we can conclude that in this mythology the circle of life and death repeats or revolves again and again. In addition to many famous deities, Norse mythology is full of magical creatures like giants, dwarves and elves, and valkires, well-known for ledding to Valhalla the bravest Viking by their choice According to Edda, all the stories and events are held in a large ash tree, a tree of life known as Yggdrasil.